

H I S T O R I C K Ý

Z Á P I S N Í K   č. 1 / 1 9 8 7 / 2 /

na tému : "Za Boha život, za národ slobodu!"

A n d r e j H l i n k a

O b s a h :

- Andrej Hlinka /1864 - 1938/	1
- smútočné oznámenie o úmrtí	19
Alexander Mach : Rodobrana	20
Rudolf Dilong: Pochod Hlinkovej gardy	20
Karol Sidor: Zo života Andreja Hlinku	21
Niektoré výroky Andreja Hlinku	22
Anna Mikušová : Andrej Hlinka	23
Karol Kuzmány : Mládeži	23
Martin Ondroš :	
Andrej Hlinka dal odkaz a príklad mladému knazstvu	24
Dr. Jozef Buday :	
Andrej Hlinka, predseda SSV, 70-ročný	25
Svetoslav Veigl : Nad hrobom Andreja Hlinku	27
Dr. Karol Mederly : Hlinka a tlač	28
Jeden Boh, jeden národ, jedna strana. Odkaz umierajúceho Vodcu národa splnený.	29
Príloha :	
I S K R Y, slová Andreja Hlinku.	

Ú v o d o m

Na jeseň 1986 som pripravil do tlače prvé číslo novej série slovenského samizdatu pod názvom "Historický zápisník". Teraz máte pred sebou druhé číslo tejto série. K jej vydávaniu ma inšpirovali dve veci.

V prvom rade je to sústavný tlak masmédií, ktoré už vyše 40 rokov systematicky falšujú našu slovenskú históriu výmyslami, polopravdami a vyslovenými lžami ohľadom Slovenského štátu, jej tvorcov a dejateľov. Stará a staršia generácia, ktorá by mohla svojim deťom stav vecí podľa pravdy, až na výnimky, zo zbabelosti mlčala a doteraz mlčí. Tým nastupujúce generácie majú úplne skreslené podanie našej nedávnej minulosti. Tu sa nemôžeme vyhovárať na našich neprajníkov, ktorí isto majú na tomto stave vecí svoj podiel, ale hlavná ťarcha viny predsa len leží na našej katolíckej zbabelosti.

Aký iný je stav v napríklad v Poľsku! Tam i učitelia, činní v štátnej službe, neboja sa povedať svojim žiakom na hodinách vyučovania, na výletoch, vychádzkach a pod. pravdu o svojej histórii, tak isto ako aj rodičia a iní vychovávateľia mládeže. Takto sa deti už od kolísky dozvedajú pravdu o svojom národe a histórii vo vzťahu k okolitým národom a svetu.

Druhý dôvod, prečo som začal zostavovať toto druhé číslo, je láska k pravde a spravodlivosti. Totiž každý z nás, nech patríme k akejkoľvek generácii, po určitom čase, keď spoznáme pravdu, začne sa nám protiviť všetok ten nános klamu, poloprávdy a lži, ktorými nás desaťročia krmia ako hlúpe alebo polohlúpe masy, ktoré sú akoby bez vlastného úsudku, cti a národnej hrdosť. Pravda, to čo nepoznáme - a u nás je to až hriechna nebalosť k našej národnej histórii - nemôžeme hodnotiť a zaujať k tomu správny postoj. V tomto svetle nás potom štátna vrchnosť môže kŕmiť hocičím, všetko tupo prijímané, alebo sa nakoniec o nič nezaujíname, všetko ignorujeme a tým zasa napomáhame kolektívnej nevedomosti a tým lepšej manipulovateľnosti národom.

Nakoniec všetko má svoje medze. Keď sledujeme naše noviny na úrovni krajov a okresov, i tie s celoštátnou pôsobnosťou, ako je "Pravda", "Pravda na nedeľu", "Expres" a pod., všade nájdeme čas od času alebo v sústavnom slede štvavé články proti všetkému minulému, čo sa na Slovensku vytvorilo, proti našim významným osobnostiam alebo proti Cirkvi, Svätému Otcovi Jánovi Pavlovi II., ale i proti minulým pápežom a pod. A to sa deje nielen v podlesnom čase. Od konca druhej svetovej vojny sú masy ľudu kŕmené článkami, ako napríklad v "Pravde na nedeľu" z 21.11.1986 v článku "Nerátat so zlou pamäťou- klérofašistická emigrácia sa vystatuje podporou niektorých predstaviteľov Vatikánu" alebo článok v tých istých novinách z 12.12.1986 v článku "Strach z uvoľňovania- pohrobkovia klérofašizmu v rúchu obhájcov ľudských práv" a podobné ďalšie, ponúkajú v dlhých článkoch lži a očiernujú všetko, čo by nám malo byť ako Slovákovi a príslušníkovi nášho národa priam sväté.

Aby som aspoň v daných možnostiach trochu vyplnil medzeru vo vedomostiach nielen našej mládeže, ale aj tých starších, ktorí by z tohto tu spomínaného mnohé mali poznať, ale - ako som už spomenul - zo strachu a zbabelosti doteraz radšej mlčali a mlčia, poďujal som i týmto číslom priblížiť dobu nedávnu čo najobjektívnejšie z dostupných historických prameňov, ktorých je z dôvodu systematickej likvidácie už po dve generácie veľký nedostatok.

Cirkev je naša Matka a história naša učiteľka. Ak budeme čerpať z týchto 1100 ročných prameňov našej slovenskej histórie, bude nádej, že náš národ nezahynie v búrkach budúcich čias. Dedičstvo otcov, zachovaj nám, Pane! Zostavovateľ

A n d r e j   H L I N K A   / 1864 - 1938/.

=====

V málo prípadoch tak výrazne platí, že dejiny píšu víťazi, ako je to v prípade Slovenska. Skutočná pravda sa zanlčuje a nepodstatné, tretoradé fakty sa vyhlasujú za nosné piliere slovenských dejín.

Nech je ale politický postoj historika akýkoľvek, ťažko poprie skutočnosť, že Andrej Hlinka je najvýznamnejšou postavou slovenských dejín v prvej polovici 20. storočia. Pozrime sa, čo je dôvodom k takémuto tvrdeniu.

Narodil sa 27. septembra 1864 v dedinke Černová, ktorá patrí k Ružomberku. Pochádzal z chudobnej mnohočetnej rodiny. Jeho otec bol dvakrát ženatý. Z prvého manželstva mal štyri, z druhého päť detí. Andrej bol v poradí siednym dieťaťom.

Už v obecnej škole prejavuje nadpriemernú inteligenciu. Ľahko sa učí, má veselú povahu, je smelý, ale aj neposedný a nesmierne živý. V roku 1877 ako 12-ročný začína navštevovať gymnázium v Ružomberku. Pretože tu sú len štyri nižšie triedy, v septembri 1881 prechádza na gymnázium do Levoče. Už v tom čase je rozhodnutý stať sa knazom. Menej myslí na študentské zábavy a stáva sa vážnejším, zodpovednejším. Nemálo k tomu prispela aj otcova smrť v marci 1882.

Po absolvovaní 6. triedy si Andrej podal žiadosť o prijatie za klerika. Spišský biskup Juraj Császka ho 2. júla 1883 prijal. Keďže nemal dosť peňazí aby dokončil svoje gymnaziálne štúdiá v Jágri, kam spišský biskup posielal svojich klerikov, dva roky sa pripravoval na filozofickom kurze v Spišskej Kapitule. Po absolvovaní filozofického kurzu sa v rokoch 1885 až 1889, taktiež v Spišskej Kapitule, pripravoval na svoje knazské povolanie. Jeho hodnotenia na konci školských rokov bývali: "Je dobrého talentu, chvalitebnej usilovnosti a výbornej zbožnosti" alebo "je veselý, živej povahy, zbožný a charakterný".

V treťom ročníku bohoslovnia sa objavuje poznámka: "Má náklonnosť k slavizmu". V seminári sa počas štúdií bohoslovca Hlinku začalo systematicky maďarčiť. Bohoslovci smeli slovensky rozprávať len dva dni v týždni. Proti takému obmedzovaniu práv Hlinka namietal, preto aj tá poznámka.

Pravdou je, že Andrej Hlinka mal už vtedy hlboké národné presvedčenie. V tomto presvedčení utvrdzoval aj svojich priateľov a spoluštov. Chodieval aj do rodiny Makovických, presvedčených národovcov, ktorí mali pomerne bohatú slovenskú knižnicu a odtiaľ si požičiaval knihy. Keby nebol mal také nepopierateľné knazské povolanie, takéto poznámka by mu v tej dobe spôsobila veľa problémov.

Práve v dňoch, keď sa Andrej na duchovnom cvičení chystal prijať knazské svätenie, doľahol na neho ťažký úder. Týžden pred vysviackou zanrela jeho milovaná matka, ktorá tak veľmi túžila vidieť si syna pri oltári a ktorá toľko vynaložala na jeho štúdiá. Dňa 19. júna 1889 bol vysvätený za knaza a o desať dní v tichosti odbavil svoje prinície v černovskej kaplnke.

Týmto sa skončili Hlinkove štúdiá. Mal 25 rokov, bol úplná sirota, no púšťal sa do života s tým, že bude zo všetkých svojich síl a schopností oddane slúžiť katolíckej Cirkvi a slovenskému národu. Tomuto svojmu programu sa vo svojom živote ani na okamih nespreneveril.

Po priníciach odišiel na prvú kaplánku do Zakanenného. Nezdržal sa tam dlho, len necelý rok. Ale to stačilo, aby značnou mierou ovplyvnil formovanie vtedy 11-ročného Jána Vojtaššáka, syna miestneho kostolníka. Tento sa stal pozdejšie knazom, jeho dobrým priateľom a od roku 1921 dokonca jeho predstaveným, spišským biskupom. Zo Zakanenného prešiel Hlinka za kaplána na Liptov, do dedinky Svätá Alžbeta a pozdejšie do Tvrdošína. Po dvoch rokoch a 10. mesiacoch kaplánčenia dostal svoju prvú faru v Troch Sliačoch, neďaleko Ružomberka.

Keď sa oboznámil s prostredím, videl, že najväčšou nerestou jeho farníkov je alkoholizmus. Na boj s touto pliagaou si prizval ľudových misionárov. Po účinkovaní ľudových misionárov asi 700 veriacich vstúpilo do spolku triezvosti. Lenže v boji proti alkoholizmu narazil Hlinka na silný odpor Židov, pre ktorých hospodárske záujmy bolo výhodné, aby slovenskí sedliaci ostávali nevedomí a pijaní. Napriek odporu židovských obchodníkov, nedôverčivosti a konzervativizmu slovenských roľníkov, Hlinkovi sa na konci roka 1894 podarilo v Troch Sliačoch založiť "Gazdovsko-potravný a úverový spolok", aby zlepšil postavenie roľníkov. V priebehu toho a nasledujúceho roka len na Liptove založil 9 takýchto spolkov.

Prostredníctvom zakladania gazdovských spolkov sa Andrej Hlinka dostal k politike. V Uhorsku vtedy už viac ako 20 rokov vládla Liberálna strana. Bola to strana maďarskej buržoázie a statkárov, ktorej cieľom bolo vybudovať zo všetkého obyvateľstva Uhorska jazykovo jednotný maďarský národ. Politika tejto strany teda smerovala k zániku slovenského národa. Politika liberálnej strany tiež viedla k náboženskej vlačnosti a nerešpektovaniu kresťanských hodnôt. Keď budapeštiansky parlament prijal rozvodové zákony, ktoré boli v rozpore s cirkevným učením, katolíci Uhorska, ktorí sa dlhé roky politicky neprejavovali, začali vytvárať tzv. katolícke kruhy, čo boli strediská katolíckej inteligencie a pripravovať vznik ľudovej strany. Rozdielnosť katolíckeho svetonázoru a politických snáh Liberálnej strany začala byť veľmi zjavná. Katolícka ľudová strana vznikla dňa 14. novembra 1894. Dôležitým podnetom jej činnosti bol list pápeža Leva XIII. predstaviteľovi uhorských katolíkov, grófovi Ferdinandovi Zichymu, ktorým schválil samostatné, politické vystúpenie uhorských katolíkov.

Pretože Slovenská národná strana s centrom v Turčianskom Svätom Martine bola už dlhé roky v politickej pasivite a pre slovenský národ prakticky nič nerobila, Hlinka sa začal politicky angažovať v ľudovej strane o to ochotnejšie, že ľudová strana sľubovala prevziať rozdielnu národnostnú politiku od politiky Liberálnej strany.

Prvé veľké vystúpenie Katolíckej ľudovej strany bolo počas voľieb v roku 1896. Rok 1896 bol rokom Milénia, t.j. tisícročného príchodu Maďarov do Panónie. Toto výročie sa oslavovalo s nebyvalou pompou, spupnosťou a pohrdaním nemaďarskými národmi. Opäť sa vyťahovali a "vedecky" dokazovali také tvrdenia, ako napr. že Svätopluk predal voďcovi Maďarov Arpádovi Veľkomoravskú ríšu za bieleho kóna a pod. V takejto atmosfére sa uskutočnili voľby, ktoré vošli do dejín ako Bánffyho "divoké" voľby. Liberálna strana použila všetky prostriedky, aby ľudovú stranu znemožnila. A tam, kde ľudová strana postavila kandidáta slovenskej národnosti, tam zúrivosť liberálov nepoznala medzí.

Vládnuca liberálna strana voličov podplácala, opíjala, hrozila im. Keď sa nechceli dať presvedčiť, nepripustila ich hlasovať, odobrala im volebné právo alebo voľby jednoducho falšovala. Pod rôznymi zámienkami policajne rozpúšťala opozičné volebné zhromaždenia, vydierala opozičných kandidátov, ba dochádzalo aj k streľbe

do volebného zhromaždenia, ako napr. v Pohronskej Polhore, kde žandári zastrelili štyroch Slovákov a štrnásť ostali zranení.

Niet divu, že takéto "organizované" voľby Liberálna strana vyhrala. Len 17 kandidátov Ľudovej strany sa dostalo do parlamentu. Z piatich slovenských kandidátov nebol zvolený ani jeden.

Andrej Hlinka zo všetkých síl podporoval kandidátov Ľudovej strany, ale sám nekandidoval. Jednak počítal s tým, že teror proti nemu bude ešte väčší ako proti ostatným opozičným kandidátom a ešte dôkladnejšie sa chce pripraviť na úlohu národného vodcu. Okrem toho aj pre Zichyho Ľudovú stranu bol prílišný pansláv.

Je pozoruhodné, že práve vtedy, keď sa zdalo, že slovenský národ je už definitívne odsúdený na svoj zánik, keď až na malé výnimky bola značarizovaná všetka slovenská inteligencia, keď slovenský ľud, bezbranný, bol zbavený svojho základného práva, práva na svoj národný život, keď už snáď ani nemohlo byť horšie, z katastrofálne prehratých volieb vzišiel nový začiatok slovenskej národnej obrody. V rámci Zichyho Ľudovej strany sa vytvorilo slovenské, národne uvedomelé krídlo, ktoré malo v budúcnosti zohrať mimoriadne dôležitú úlohu v slovenských dejinách. Jedným z vodcov tohto krídla bol mladý, len 32-ročný Andrej Hlinka.

Už od roku 1893 prispieval Hlinka do tých niekoľkých slovenských časopisov, ktoré ešte jestvovali. Keď od 1. januára 1897 začína Anton Bielik vydávať "Ľudové noviny" ako "mesačník pre kresťanský slovenský ľud", Andrej Hlinka sa k nim pridáva ako ku svojim. Jeho príspevky sa objavujú od prvého čísla. Od 1. septembra t.r. sa dokonca stáva ich zodpovedajúcim redaktorom. Piše v nich o nehygienických pomeroch na slovenskej dedine, o vykorisťovaní židovskými obchodníkmi, o potravných spolkoch - teda o veciach, ktoré boli vtedy najaktuálnejšie.

Rok 1898 prináša dve udalosti. 6. novembra vychádzajú Ľudové noviny ako týždenník a 1. februára sa v Ružomberku konali doplnovacie voľby do parlamentu, v ktorých kandidátom Ľudovej strany bol Andrej Hlinka. Jeho liberálnym protikandidátom bol ružomberský rodnák Jozef Angyal /predtým Chrišťel/. Za všemožnej podpory úradov Angyal nakoniec o 150 hlasov zvíťazil. Toto víťazstvo ho však na pijatiku a podplácaní stálo 12 000 zlatých. Hlinka na pijatiku a úplatky nechal ani halier. Jeho voliči ho volili z lásky a z presvedčenia o správnosti slovenskej národnej veci.

Po porážke vo voľbách sa Hlinka venoval drobnej práci v stoličnom zhromaždení a v mestskej rade. Bol pri zakladaní časopisu "Hlas", ktorý sa ale neskôr stal tribúnou čechoslovakizmu. Aj politika Zichyho Ľudovej strany v národnostných veciach sa medzičasom začala meniť. Od politiky ochrany národnosti prešla postupne ku veľkomaďarskému šovinizmu. Prvé rozpory sa objavili už pred voľbami v roku 1901 a po nich boli už tak veľké, že Hlinka a za ním ďalší opustili Ľudovú stranu. Zároveň sa vzdáva svojho redaktorstva v Ľudových novinách.

Začiatkom júla 1899 sa zúčastňuje púte na Velehrad a zjazdu Ústrednej jednoty česko-slovenských bohoslovcov, ktorá ho volí za jedného z troch čestných predsedov. Navštevuje priateľské kontakty s moravskými knazmi, ktorí veľmi dobre rozumejú Hlinkovým snaženiam a podľa svojich možností ho aj podporujú. Tieto styky mali v budúcnu Hlinkovi ešte veľmi pomôcť.

Nasledujúcich niekoľko rokov nebol Hlinka v strede významnejších udalostí. Plnil svoje dušpastierske povinnosti, písal, študoval. V roku 1905 sa uvoľnilo odchodom dp. Kurimského miesto ružomberského farára. Právo na jej obsadzovanie mal zastupiteľský zbor mesta Ružomberok. Žiadosť si podal Andrej Hlinka. Dňa 22. marca 1905 bol spomedzi 6 kandidátov zvolený a 14. júna 1905 aj uvedený do úradu. Prostí obyvatelia mesta túto voľbu s nadšením privítali. Táto voľba sa mala ako pre neho, tak i pre slovenský národ stať nesmierne dôležitou. Ale Katolíckemu kruhu - združeniu inteligencie, ktoré kedysi pomáhal zakladať a ktoré sa za desať rokov celkom po-maďarčilo - nestál Hlinka ani za formálne uvítanie.

V tom istom roku sa konali voľby do uhorského parlamentu. Pre Slovákov skončili zle, lebo len dvaja slovenskí kandidáti sa dostali do parlamentu. Tieto voľby ale zároveň priniesli zdrcujúcu porážku Liberálnej strane, keď zvíťazila zjednotená opozícia, tzv. koalícia. Pre Slovákov v tom však nebol rozdiel.

Hlinka medzitým opravoval kostol a vydával nečlitenú knižku "Nábožný kresťan". Táto sa nepriamo stala základom nášho "Jednotného katolíckeho spevníka". Taktiež bola potreba postaviť chlapčenskú školu, ktorej výstavbu presadil v mestskom zastupiteľstve.

Hlinka sa opätovne začal venovať celokrajinskej politike predovšetkým na stránkach "Katolíckych novín". Tieto redigovali Ferdiš Juriga a František Jehlička v Skalici a mali výbornú úroveň.

Chýlilo sa tiež k novým voľbám, pretože parlament, v ktorom mala koalícia väčšinu, neustále vyslovovala liberálnej Fejerváryho vláde nedôveru. Spomedzi všetkých uhorských politických strán len krídlo kossuthovcov, ktoré viedol Lajos Kossuth, bolo ochotné rešpektovať práva národností. A práve kossuthovci poriadali 1. októbra 1905 v Ružomberku zhromaždenie, ktoré ako tréning využili aj Slováci. Podobné zhromaždenie bolo aj v Námestove. Rezolúcia z týchto zhromaždení žiada všeobecné tajné hlasovacie právo a uvedenie do života 44 zák. čl. z roku 1868 o právach národností. Zichyho ľudová strana nútila svojho poslanca Ferka Skyčáka, ktorý sa týchto zhromaždení zúčastnil, aby sa distancoval od národnostného programu. Toto bola posledná kvapka do pohára. Skyčák sa odmietol podriaďiť. Cesty Slovákov a Zichyho ľudovej strany sa navždy rozišli. Dňa 5. decembra 1905 sa oficiálne proklamovala Slovenská ľudová strana a katolícke noviny sa stali jej oficiálnym orgánom.

Úradnícka klika v Ružomberku nevedela Hlinkovi zaľadnúť účasť na zhromaždeniach. Kde len mohli, robili mu prekážky a zlomyseľnosti. Prostý ľud však ostal Hlinkovi verný. Prejavilo sa to v obecných voľbách vo februári 1906, kde Hlinkova kandidátka doslova zmietla úradnú maďarónsku kandidátku.

Na jar 1906 skutočne došlo k voľbám. A nikdy predtým sa Slováci na voľby tak nepripravili. Ako "Katolícke noviny" tak i "Slovenský týždenník" v Pešti útočili na srdce Slovákov, dvíhali ich hrdosť a dôveru. Slovenskí ľudáci vydali svoj program, ktorý jednoznačne možno označiť za vecný, spravodlivý a pokrokový. Slovenská ľudová strana postavila 13 kandidátov a Slovenská národná strana štyroch. V Ružomberku bol kandidátom ľudovej strany dr. Vavro Šrobár, od mladosti Hlinkov priateľ a kmotor. Jeho protikandidátom bol Odou Benický, figúra Zichyovskej ľudovej strany. Maďarom sa sústredili práve na ružomberský volebný okres. Zmobilizovali všetko a všetkých, na zastrašenie povolali aj vojsko a žandárov. Všetci úradníci, hájníci, židia, väčšina kňazov a obchodníkov kortesovala za Benického. Padali nadávky, v noci maďarom rozbili okná na fare, spišský biskup Alexander Párvy zakázal Hlinkovi angažovať sa za dr. Šrobára.

Pod týmto tlakom niet divu, že dr. Vavro Šrobár voľby o 104 hlasov prehral.

Pre Slovákov však voľby dopadli tak dobre ako nikdy predtým: 6 poslancov slovenskej ľudovej a jeden poslanec slovenskej národnej strany v parlamente bolo veľkým povzbudením do budúcnosti.

Len pre Andreja Hlinku osobne po skončení volieb začala kalvária. Už na tretí deň po voľbách bol súdne vypočúvaný vo veci "štvania a poburovania proti maďarskej národnosti". Na piaty deň biskup Párvy Hlinku suspendoval ab officio, čiže z farského úradu "pre neactivosť k biskupovi a miešania sa do vedenia diecézy".

Ľuď však cítil, že s ich milovaným kňazom je zle. Okolo fary vo dne v noci bolo niekoľko veriacich a strážili svojho farára. V sobotu 12. mája, 13 dní po voľbách, podali veriaci biskupovi Párvyemu prosbu so 4 000 podpismi, aby Hlinkovi nekrivdil. Miesto odpovede vtiahlo do Ružomberku 14 žandárov a 8 vojakov. Úrady zakázali zhromažďovať sa a poriadat' procesie. Ľuď však tieto zákazy nerešpektoval. Hlinka osobne zašiel do Viedne, aby informoval pápežského nuncia Granita di Bellmonte. V Bielom Potoku, Černovej a Vlkolínci začalo štrajkovať 247 školských detí. Hlinkovi nepriatelia ho udali, že sa k ružomerskej fare dostal simoniou, t.j. za peniaze. Počas vyšetrovania 3 000 ružomerských občanov obstalo budova Katolíckeho kruhu a keď ich žandári začali z tohto priestoru vytisťkať, málom prišlo ku krviprelievaniu. A hoci nič nedokázali, biskup Párvy suspendoval Hlinku "ab officio et ordine", t.j. nesmel slúžiť, svätú omšu, spovedať, pochovávať, kázať. Bol pozbavený fary a kňazského povolania. Stal sa človekom bez zamestnania, bez chleba.

Do 26. júna 1906 zatkli 7 ružomerských občanov, medzi nimi i dr. Vavra Šrobára. V nasledujúci deň na ružomerskej stanici zatkli žandári i Hlinku, keď sa vracal z kňazského strieborného jubilea svojho priateľa. Vaznení boli v Ružomberku. Začalo sa vyšetovanie. Cirkevná vrchnosť zakázala používať názov "Katolícke noviny", ktorý tieto používali už 58 rokov. Dostali novú hlavičku "Ľudové noviny". Poč radárnskym tlakom, vyhrážkami i sľubmi sa zlomil redaktor a poslanec dr. František Jehlička, svojho poslaneckého miesta sa vzdal a odľutoval svoje národné účinkovanie. Keď nemohli zlomiť druhého redaktora Ferdiša Jurigu, bratislavský porotný súd ho 16. novembra 1906 odsúdil za dva články na dva roky väzenia a 1200 korún pokuty.

O týždeň neskôršie, 26. novembra 1906, začal sa v Ružomberku proces s Hlinkom, Šrobárom a ostatnými. Do mesta okrem mnohých zahraničných novinárov prišlo aj viac ako 60 žandárov, ktorí s nasadenými bodákmi patrolovali okolo budovy ružomerskej sédie /súdu/. Obžalovaných obvinili z trestného činu poburovania. Proces trval až do 6. decembra 1906, keď vyniesli rozsudky. I keď vecne žaloba nemohla poburovanie dokázať, len piati zo 16 obžalovaných boli oslobodení. Jedenásti odsúdení dostali spolu 5 rokov a 6 mesiacov väzenia a 4 680 korún pokuty, z toho Andrej Hlinka 2 roky a 2 180 korún pokuty.

Hoci Hlinka bol odsúdený, nenastúpil hneď trest. Najprv odišiel do Ríma, aby tam bránil svoju vec. Veď biskup Párvy ho nesuspendoval z kanonických príčin, ale na rozkaz dvoch peštianskych ministrov. Medzitým, zo strachu pred aktivizáciou národností, peštiansky parlament prijal nové školské zákony, ktoré navrhol gróf Albert Apponyi. Tieto zákony boli ďalším dôkazom postupujúcej maďarizácie. V zákonoch sa nariadovalo, že vo všetkých nemaďarských školách sa maďarčina musí vyučovať tak, aby každé dieťa, ktoré končí

štvtú triedu, vedelo sa ústne a písomne vyjadrovať po maďarsky. Učiteľ sa stáva štátnym úradníkom a doplnok ku svojmu platu zo štátnej pokladnice dostane len za týchto podmienok :

- a/ ak vstúpuje do srdca svojich žiakov maďarské národné cítenie,
- b/ učí ich maďarsky,
- c/ neprehrešuje sa proti maďarskej národnej idey.

S týmito zákonmi vyjadril súhlas, bohužiaľ, i uhorský biskupský zbor.

Po návrate z Ríma, od 17. októbra 1907, Andrej Hlinka sa zdržoval na Morave. Jeho priateľ, hodonínsky profesor dr. Alojz Kolísek, mu pripravil prednáškové turné po Morave a Čechách. Počas turné, 27. októbra 1907, dozvedel o tragédii, ktorá sa odohrala v jeho rodnej obci Černovej.

O čo vlastne išlo?

V Černovej bola iba kaplnka. Keď sa Hlinka stal ružomerským farárom, dal si medziiným za cieľ postaviť v Černovej kostol. Aj po suspendovaní strádal, zbieral milodary a povzbudzoval. Obyvatelia Černovej, napriek veľkej chudobe, boli štedrý do krajnosti. Keď prišiel čas vysviacky, žiadali biskupa Parvyho, aby dovolil kostol vysvätiť ich milovanému spolurodákovu Andrejovi Hlinkovi. Mysleli, že pri tejto príležitosti sa biskup obmäkčí. Ten však pyšne odpovedal, že tým by utrpela vec maďarstva. Černovci sa rozhodli: "Kostol sme si postavili za svoje, počkáme, kým nám ho Hlinka bude môcť vysvätiť. Nikomu inému si kostol vysvätiť nedáme". Lenže strešteni maďarónski knazi spolu s biskupom sa rozhodli previesť vysviacku za každú cenu. V nedeľu 27. októbra 1907 sa na dvoch kočoch vydali župní úradníci a knazi "previesť" vysviacku. Už deň vopred bolo do Černovej nakomandovaných 16 žandárov, aby vraj "pri vysviacke udržiavali poriadok". Keď sa koče blížili k dedine, na dolnom konci ich čakalo asi tisíc ľudí. Koče sa začali tisnúť medzi ľuďmi. Títo si stali tak husto, aby koče nemohli prejsť. Niektorí chlapi chytili kone a pokúsili sa ich obrátiť. Vtom vstal slúžny Zoltán Pereszlényi a rozkázal strieľať. Žandári priskočili ku konom a do hustého davu vypálili štyri salvy. Na mieste ostalo deväť mŕtvych a štyria ďalší umreli do 24 hodín.

Ale ani táto tragédia nevedela pohnúť maďarskú vládu. Dňa 2. marca 1908 začal sa proti 55 Černovcom súdny proces "za poburovanie a násilie proti vrchnosti". Hlavná obžalovaná Anna Fullová, sestra Andreja Hlinku, bola odsúdená na tri roky väzenia. Traja obžalovaní boli odsúdení na 2 roky, ďalší traja na 18 mesiacov, jedenásť obžalovaných na jeden rok, siedmi obžalovaní na 8 mesiacov, štrnásť obžalovaných na 6 mesiacov a jedna obžalovaná na 4 mesiace väzenia.

Táto absurdná udalosť šokovala svetovú verejnosť. V novinách sa začali pretriasať pomery v Uhorsku. Svet si po prvý raz začal uvedomovať existenciu slovenského národa. Slovenský národ práve krvou černovských mučeníkov vstúpil do povedomia civilizovaného sveta.

Hlinka pokračoval v turné a povedali by sme, že mal senzáčný úspech, keby nerozprával o tak tragickej udalosti. Chorvátski a českí poslanci interpelovali vo viedenskom parlamente vo veci Černovej už 1. novembra 1907. 19. novembra 1907 bol Hlinka pozvaný do viedenského parlamentu. Večer na obrovskom zhromaždení, za účasti asi 30 poslancov viedenského parlamentu, viac ako dve hodiny hovoril o krivdách, ktoré sa páchajú na Slovensku.

Už na tretí deň po tragédii interpeloval v budapeštianskom parlamente dr. Milan Hodža. Stretol sa s neuveriteľným odporom, urážkami a vyhrožovaním. Uhorský parlament bez prešetrenia hodil vinu na slovenský ľud. Medzičasom zomreli v nemocnici ďalší dvaja zra-

není Černovci, čím počet obetí stúpol na pätnásť.

Hlinka však musel svoju cestu po Morave a Čechách prerušiť a 30. novembra 1907 nastúpiť výkon trestu do segedínskeho väzenia. Ale ani potom spor okolo jeho osoby neustal. Maďarská tlač o ňom písala ako o "zloduchovi, sebcovi, ctibažníkov, zlostnom buričovi". Nebolo zločinu, ktorý by mu neprípisovali.

Mal však i svojich zástancov. Keď ho biskup Párvy pred Svätým Otcom surovo a nespravodlivo obvinil, 30 000 Slovákov-katolíkov sa podpísalo pod petíciu, ktorou žiadali Svätého Otca Pia X. o spravodlivosť. I moravskí kňazi boli nápomocní. Dňa 12. decembra 1908 kardinál Kongregácie koncilu rozhodli žalobu biskupa Párvyho odložiť. To bol pre Hlinku úspech. Ale Párvy sa nechal, obviňoval ďalej. Druhé zasadnutie Kongregácie koncilu sa konalo 27. februára 1909. Kardináli vyniesli rozsudok: "ad mentem", t.j. Hlinkovu suspendiu nepotvrdili. Dňa 14. marca 1909 tento výrok potvrdil Svätý Otec Pius X. Biskup Párvy sa ešte bránil a vysvetľoval, že Hlinku suspendoval na žiadosť vlády, a to ministra školstva /gróf Albert Apponyi/ a vnútra /gróf Július Andrássy/. Lenže Rím pokladal už vec za skončenú. Bola to dokonalá Hlinkova rehabilitácia!

Väzeň Hlinka mohol takmer po troch rokoch opäť slúžiť svätú omšu. Kňazskú česť mal vrátenú. Lenže biskup Párvy mu nechcel vrátiť ružomerskú faru. Nakoniec po dlhých jednaniach ustúpil.

V Segedíne Hlinka hrdinsky znášal svoj trest. Študoval, učil sa reči a odpovedal na stovky listov, ktoré dostával. Ale Hlinka mal na krku ešte jeden proces. Žalovali ho za dva články, ktoré uverejnil v Ľudových novinách. Maďarská tlač už vopred pripravila atmosféru, označujúc Hlinku za "notorického panslávského buriča" a "nesvedomitého vlastizradcu". Hoci sa Hlinka vynikajúco bránil, spracovaní porotci ho uznali vinným a súd ho 4. mája 1908 odsúdil na poldruha roka väzenia. Maďarská kráľovská kúria podľa zákona spojila oba tresty na úhrnný trest odňatia slobody na dva roky a 9 mesiacov.

Z väzenia sa Hlinka písomne dohodovil so správcom Spolku svätého Vojtecha, Martinom Kollárom, o preklade Písma svätého do slovenčiny. Prácu si rozdelil s piatimi kňazmi spišského biskupstva. Hlinka prácu viedol, korigoval, redigoval a koncom roka 1909, ešte pred svojím odchodom z väzenia, bol preklad celého Svätého písma do slovenčiny hotový.

Dňa 23. februára 1910 opustil Hlinka segedínske väzenie. O mesiac znovu prebral vedenie ružomerskej fary. Ale časy sa začali meniť. Časť Slovákov sa nechala strhnúť "hlasistami" k čechoslovakizmu, k názoru, že Česi a Slováci sú dvomi vetvami jedného národa. A títo sa nechápavo stavali aj k Hlinkovým ideám. Slovenské národné hnutie začalo slabnúť. Hoci rok 1910 bol i rokom voľieb, neprejavilo sa to na politickom snažení. Mnohí slovenskí politici, stúpenci Slovenskej národnej strany, podporovali svojich niekdajších úhlavných nepriateľov, "liberálov", ktorí medzitým zmenili názov na Národnú stranu práce, proti kandidátom koalície. Koalícia, ktorá štyri roky vládla, hanebne voľby prehrala. Vlády sa ujala národná strana práce na čele s grófom Khuer-Hedervárom. Slovenskí kandidáti získali len tri mandáty, a to Ferko Skyčák, Dr. Pavol Blaho a Ferdiš Juriga.

Andrej Hlinka sa do predvolebného boja hneď po prepustení z väzenia nechcel púšťať. Staral sa však o orgán strany "Ľudové noviny", ktoré stáli na pokraji hmotného úpadku. Zo Skalice prešli

do Bratislavy pod názvom "Slovenské ľudové noviny". Zároveň sa Hlinka začal viac zaujímať o Spolok sv. Vojtecha, ktorého činnosť sa dostala do závozu. Hlinka chcel zo SSV vytvoriť združenie, ktoré by rýchlo a spoľahlivo zásobilo Slovensko dobrými katolíckymi knihami.

V Ružomberku začal spor o poštátnenie cirkevných škôl, ktorý Hlinka a jeho stúpenci po ťažkom boji vyhrali. Tým, že obránili katolícky ráz škôl, obránili aj slovenské vyučovanie v nich.

Ďalším Hlinkovým úspechom bolo, že nakoniec to bol on, kto vysvätil kostol v Černovej. 29. júna 1910, na sviatok sv. Petra a Pavla, za hojnej účasti ľudu a knazov vysvätil chrám, postavený z obetavosti prostých ľudí a skropený slovenskou krvou.

Ale neboli to len víťazstvá. Z českej strany začali prichádzať útoky na Hlinku. V Čechách sa zmáhali pokrokári, ktorí mali pre Cirkev a knazov len posmech, prípadne pohrdanie. Tieto útoky sa znásobili vtedy, keď Hlinka nemal námietky proti tomu, aby biskup Párvy v Ružomberku birmoval. Nechceli pochopiť, že Hlinka je nielen politik, ale aj knaz. Chceli z Hlinku vyrobiť niečo ako Husa, odpadlíka, náboženského renegáta, aby mohli skrz neho útočiť na Cirkev. Hlinkovo zodpovedné a disciplinované stanovisko ich dráždilo. Aj na Slovensku začal sa vytvárať pokrokársky tábor. Grupovala sa v ňom značná časť evanjelickej inteligencie a malá čiastka katolíkov. Ideovo, a niekedy i finančne, záviseli oď pražských pokrokárov. Ich najvďačnejším terčom sa stal práve Hlinka.

Rok 1911 bol aj rokom rozchodu s dr. Vavrom Šrobárom. S Hlinkom boli priateľmi od mladosti, obaja chceli vstúpiť do seminára. Hlinka finančne podporoval Šrobára na štúdiách v Prahe, bol krstným otcom jeho detí. Za to, že podporoval jeho kandidatúru do parlamentu, bol odsúdený do väzenia a neuplynulo ani 5 rokov odvtedy - a stáli v opačných táborech.

Roky 1910-12 boli rokmi rozrôznenia slovenskej politiky. V roku 1912 bolo v slovenskej politike päť prúdov: národnársky, katolícky, masarykovský /pokrokári/, hodžovský /liberáli/ a sociáldemokratický. Jednotlivé prúdy sa medzi sebou hašterili, napádali, vzájomne obviňovali zo zrady národnej veci atď. Ale obľubou a terčom ostatných bol katolícky prúd. Predovšetkým pokrokári vynikali v napádaní katolíkov.

Oproti tomu národná strana mala svojich dôverníkov, svojho predsedu, svoj ústredný výbor. Andrej Hlinka chodil na jeho zasadnutia i vtedy, keď útoky národnárov proti ľudákom prekročili únosné medze a Hlinkových spolubojovníkov "čestné národné súdy" diskvalifikovali ako národne vlašných, ba i zapredancov. Keď aj v ružomberskom mestskom zastupiteľstve miestni exponenti národnej strany na Hlinku neustále útočili, vystúpil tento z Ústredného klubu SNS.

Dňa 29. júla 1913 sa Hlinka zišiel v Žiline so svojimi priateľmi, aby slovenskému katolíckemu hnutiu dal organizovaný ráz. Na žilinskej porade bol zvolený výkonný výbor slovenskej ľudovej strany. Predsedom sa stal Andrej Hlinka, podpredsedom Ferko Skyčák, tajomníkom dr. Ferdiš Juriga, pokladníkom Florián Tománek, zapisovateľom básnik Ignác Grebáč-Orlov, právnym poradcom dr. Vlado Kubica a zvolený bol aj veľký počet členov výkonného výboru.

Medzičasom po Khuen-Hedervárym a Lukácsom sa maďarským ministerským predsedom stal gróf Štefan Tisza. Aký postoj zaujímal voči Slovákom, svedčí jeho výrok "tót nem ember - Slovák nie je človek".

Slovenská politika sa po volebnom paktovaní v roku 1910 nevedela spamätať. Poslanec Ferko Skyčák pre svoju zlú finančnú situáciu sa musel vzdať poslanskeho mandátu a Slováci ani prstom nepohli, aby mu pomohli. Národný život bol podlomený aj smrťou predsedu Slovenskej národnej strany Pavla Mudrona. Vodcom národnej strany po jeho smrti sa stal Matúš Dula. Tento žiadal, aby všetky prúdy slovenskej politiky sa zoskupili do Slovenskej národnej rady, ktorej uznesenia by boli záväzné pre každého statočného Slováka. Ale v celej veci sa neurobilo nič konkrétneho.

Do tejto situácie nečakane zazneli 28. júna 1914 výstrely v Sarajeve. O mesiac nato Rakúsko-Uhorsko vyhlásilo vojnu Srbsku a celé Uhorsko zachvátila svetová psychóza. Hazafíci - maďarskí vlastenci - sa už vopred cítili víťazi a stali sa nesmierne bezohľadní voči všetkým národnostiam. Predsedníctvo Slovenskej národnej strany, v snahe vyhnúť sa vlne čivokého maďarského šovinizmu, ktorým vyhlásenie vojny vyvolalo, dňom 6. augusta 1914 zastavilo na dobu vojny činnosť svojej strany. Andrej Hlinka bol v tejto dobe predovšetkým kňazom, svojim farníkom pomáhal duchovne a keď bolo treba i hmotne. Veľkú pozornosť ale venoval založeniu tlačiarne v Ružomberku. Tu vznikla v roku 1917 knihtlačiareň "Lov", tu vychádzali časopisy "Svätá Rodina" a "Duchovný pastier".

Medzitým sa začala pre Trojospolok - a teda aj pre Rakúsko-Uhorsko - na frontoch zhoršovať situácia. Nespokojnosť príslušníkov národností dosiahla taký stupeň, že nehodlali v budúcnosti žiť s Maďarmi v jednom štáte. Najmenej sa to však prejavovalo medzi Slovákami. Vtedy sa začala politická licitácia Slovenska. Českí i maďarskí emisári navštevovali popredných slovenských politikov a snažili sa ich získať na svoju stranu. Maďari sľubovali, že v národnostných veciach už budú rozumní, že dovolia školy v materinskom jazyku i kultúrne spolky, ale proti nim svedčila minulosť, desaťročia bezohľadného, inde v Európe už dávno nepoznaného národnostného útlaku.

Okrem nich tu boli Česi. Bol to vyspelý slovanský národ, s ktorým Slováci nemali v minulosti zlé skúsenosti. Nedostatkom bolo, že takmer všetci českí politickí vodcovia boli rozhodnými nepriateľmi katolicizmu, že značná časť Čechov bola bez vyznania alebo boli orientovaní protipápežsky, husitsky.

Dňa 24. mája 1918 sa zišlo na poradu 25 známejších národovcov. Hlavnou otázkou bola budúcnosť Slovákov, rozuzlenie celého slovenského problému. Po dlhšej diskusii sa ujal slova Andrej Hlinka. Záver jeho reči znel: "Tu je doba činov. Treba nám určite vysloviť, či pôjdeme aj naďalej s Maďarmi, alebo s Čechmi. Neobchádzajme túto otázku, povedzme otvorene, že sme za orientáciu československú. Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo. Musíme sa rozísť".

Po týchto Hlinkových slovách sa členovia porady rozhodli poveriť Matúša Dulu, aby v tomto zmysle informoval českých politických činiteľov. Takto sa rozhodli Slováci v dobe, keď českí katolíci ešte nevedeli, či zachraňovať monarchiu alebo sa pridať k hnutiu nezávislosti.

Dňa 23. septembra 1918 sa pred nadchádzajúcimi udalosťami Slovenská ľudová strana včlenila do Slovenskej národnej strany. Zástupcovia všetkých politických prúdov na Slovensku, vrátane socialistov, vytvorili Slovenskú národnú radu. Potom sa udalosti vo svete začali rútiť závratným tempom. Porážka Trojospolku bola len otázkou času. Očakávali sa nevídané politické zmeny.

Dňa 19. októbra 1918 predniesol dr. Ferdiš Juriga, jediný aktívny slovenský poslanec v budapeštianskom sneme, dlhú reč, v ktorej zúčtoval s maďarským panstvom na Slovensku a v mene Slovenskej národnej rady v zmysle sebaurčovacieho práva informoval snemovnu, že slovenský národ odteraz neuzná právo budapeštianskeho parlamentu a vlády považovať sa za orgány zastupujúce Slovákov.

Na 30. októbra 1918 bola zvolaná do Turčianskeho Svätého Martina spoločná schôdza zástupcov všetkých politických smerov. Medzitým dňa 28. októbra 1918 Český národný výbor vyhlásil vznik Československej republiky. Hoci na martinskú schôdzu bolo pozvaných iba 35 osôb, zúčastnilo sa jej asi 300 osôb. Účastníci schôdze prijali Deklaráciu slovenského národa, ktorá vošla do dejín ako Martinská deklarácia a ktorá sa prihlásila k Česko-Slovenskej republike. Medzi 106 prezentovanými, ktorí odsúhlasili túto deklaráciu, je ako 82. podpísaný aj rímsko-katolícky ružomerský farár Andrej Hlinka.

Po vyhlásení Česko-Slovenskej republiky bolo treba riešiť veľa problémov. Na Slovensku nastala chaotická situácia. Takmer všetci úradníci, žandári a železničiarci boli maďaróni. Peštianska vláda podnikala všetko pre to, aby Slovensko ostalo vo zväzku uhorského štátu. Dokonca i ostrihomský arcibiskup, skalický rodák dr. Ján Černoš vyzyval slovenských knazov, aby sa pričínili o zotrvanie Slovenska v Uhorskom štáte.

Je samozrejmé, že Andrej Hlinka v takýchto dobách, kedy sa formovali budúce osudy slovenského národa, nebol bokom. Ako predseda národnej rady v Ružomberku premenil tento "malý Debrecín" za niekoľko dní na slovenské mesto. Okrem toho v ružomerskej tlačiarňi "Lev" vydal tri obehníky: prvým zaujal rozhodné protimaďarské stanovisko, druhým tlmočil pozdrav moravských knazov slovenským a tretím žiadal zriadenie knazskej rady, ktorá by riešila problémy katolíckej cirkvi na Slovensku. Dňa 20. novembra 1918, teda mesiac po vyhlásení republiky, konala sa prvá porada Knazskej rady, ktorá prebrala riadenie cirkevných vecí namiesto neprítomných biskupov.

Ale to už nastávali prvé sklamanie z existencie nového štátu. Dňa 3. novembra 1918 luza zvalila na Staromestskom námestí v Prahe Mariánsky stĺp. Vláda, zložená z neznabožských pokrokárov, katolíkom vôbec nepriala. Češi sa na Slovensku opierali takmer výlučne o evanjelikov a hlasistov-stúpcov jednotného československého národa. Katolíkov, ktorí tvorili absolútnu väčšinu slovenského národa, pražská vláda prezierala.

Vtedy bolo už Hlinkovi jasné, že v novom štáte opäť nastane boj. Ani nový štát, do ktorého sa Slovensko začlenilo, nebude schopný splniť národné a náboženské požiadavky Slovákov. Vedelo sa, že tento boj bude ťažký a dlhotrvajúci.

Andrej Hlinka sa svojimi spolupracovníkmi sa rozhodli obnoviť Slovenskú ľudovú stranu. Dňa 19. decembra 1918 v telocvični žilinskej reálky, za účasti 300 prítomných, sa znovuvytvorila SLS - Slovenská ľudová strana. Predsedom sa stal Andrej Hlinka, podpredsedom dr. Martin Mičura, hlavným tajomníkom František Unger a redaktorom "Slováka" Štefan Mnohel.

Vznik Slovenskej ľudovej strany ani minister pre správu Slovenska - dr. Vavro Šrobár - ani pražská vláda neprijali s nadšením. V novinách začali proti Hlinkovi útoky, že je maďarónom a separatistom.

Do pražského parlamentu bolo menovaných 40 poslancov za Slovensko. Z týchto len desiatich boli katolíci a len štyria z nich dávali záruky, že budú práva slovenských katolíkov dôsledne brániť. Jedným z nich bol Andrej Hlinka.

Medzičasom prichádzali na Slovensko tisíce českých úradníkov, žandárov, železničiarov, učiteľov. Proti týmto sa však veľmi skoro začala dvíhať vlna odporu. Dôvody? U väčšiny z nich protináboženské postoje, pohrdanie prostredím do ktorého prišli, značné výhody a privilégia, ktoré si udelili. Mnohí sa chovali, akoby prišli do kolónie niekde v Afrike. Hoci na počiatku ľudia vítali Čechov s nadšením, toto rýchlo ustúpilo všeobecnému sklamaniu. Česi zaťahovali Slovákov do svojich malicherných politikárskych sporov, slovenskej mentalite nerozumeli a popravde ani sa nepokúšali rozumieť. Dohromady nič pre Slovensko neurobili a pritom sa tvárili, akoby zachránili národ. Mnohí z nich sa chovali, akoby Slováci boli menejcenní.

Vtedy do svojej vlasti, na Slovensko, prišla delegácia amerických Slovákov a medzi nimi priniesla originál dohody, ktorú v Pittsburgu napísal a podpísal T.G. Masaryk a ktorá Slovákom v novom štáte zaručovala vlastný snem, administratívu, súdy, používanie slovenčiny v úradoch, školách a vo verejnom živote vôbec. Práve toto boli veci, ktoré Česi začali Slovákom odopierať. Hlinka si uvedomil, že cieľom jeho činnosti je uvedenie tejto dohody do života.

V prvej polovici roku 1919 bola na Slovensku zložitá, ba miestami neprehľadná situácia. Keď maďarská buržoázia videla, že Uhorsko v pôvodných hraniciach nie je schopná zachrániť, odovzdala moc do rúk socialistov a komunistov, ktorých viadol bývalý Hlinkov spolupráca v Segedíne, Béla Kún. Vojská "Maďarskej sovietskej republiky" začali 20. mája 1919 ofenzívu proti Československu a za krátku dobu obsadili takmer dve pätiny Slovenska. Obsadili Nové Zámky, Lučenec a na východnom Slovensku prenikli až za Bardejov. Dňa 16. júna 1919 vyhlásili v Prešove Slovenskú republiku rád na čele s českým robotníkom Antonínom Janouškom. Dňa 7. júna zahájilo čsl. vojsko protiofenzívu, ktorá sa skončila 30. júna 1919. Pod tlakom Anglicka, Francúzska a Talianska opustili maďarské vojská Slovensko.

V tomto čase v Paríži a v jeho okolí intenzívne prebiehali rokovania o mierových zmluvách a povojnovom usporiadaní európskych záležitostí. Pretože slovenské záujmy v Paríži nikto nehájil, Andrej Hlinka sa rozhodol k riskantnému kroku: odcestovať do Paríža.

Dňa 27. augusta 1919 odcestoval Andrej Hlinka do Varšavy a odtiaľ na falošný pas do Paríža. Tam sa pokúsil upozorniť na slovenskú otázku, presvedčiť delegácie jednotlivých štátov o tom, že Slovákom sa deje krivda a že sú Čechmi ukracovaní:

- a/ na poli osvety a jazyka,
- b/ na poli hospodárskom,
- c/ v úradoch,
- d/ v náboženskom presvedčení.

Hlinka a jeho spoločníci svoju misiu ukončiť nemohli, lebo na naliehanie čsl. vlády ich francúzska polícia prinútila opustiť Paríž.

Medzi časom čechoslovakisti rozpútali obrovskú kampaň proti Hlinkovi. Označili ho za vlastizradcu a rozbíjača republiky. Zazneli také žiadosti, že Hlinku treba obesiť, prípadne ho nikdy do Česko-Slovenska nepustiť. 4. októbra 1919 sa Hlinka vrátil na

Slovensko. O týždeň nato v noci polícia Hlinku zatkla a nákladným autom dopravila do väzenia na Mírove. Ružomberčania na to reagovali tak, že rozbili obloky známym čechoslovakistom a študenti ružomerského gymnázia začali štrajkovať. Za účasť na štrajku, ktorého sa zúčastnilo 230 študentov, bolo 13 z nich vylúčených zo školy. Bol to prvý, a žiaľ nie posledný prípad, kedy za prvej republiky slovenských študentov vylučovali zo škôl pre ľudácke presvedčenie.

Dňa 13. októbra 1919 dr. Vavro Šrobár, minister s plnou mocou pre správu Slovenska, zastavil ľudácky denník "Slovák" a zakázal činnosť Slovenskej ľudovej strany. Ale ani ľudácki poslanci, ani členovia SĽS nerešpektovali tento príkaz, za čo si vyslúžili množstvo pokút a trestov. Situácia sa priostřila. Tento prvý veľký boj SĽS vyvolal silnú ozvenu. Nad jednaním vládncích čechoslovakistov sa začalo príliš mnoho ľudí vážne zamýšľať a celá záležitosť začala byť nepríjemná aj niektorým členom pražskej vlády. A to o to viac, že roku 1920 sa mali konať parlamentné voľby. SĽS si svojho predsedu bránila ako najlepšie mohla. Hlinku z Mírova previezli do Brodku a odtiaľ pre žalúdočný katar do sanatória v Podolí. Tam sa aj dojednal pakt medzi vodcom českých katolíkov Jánom Šrámkom a úradujúcim predsedom SĽS dr. Jozefom Budayom.

narážala

Volebná kampaň SĽS na najrozličnejšie prekážky. Cenzúra jej "vybielila" stránky "Slováka", jej zhromaždenia rozbíjala a rečníkov zatvárali. Ľudákov označovali za zradcov, separatistov a maďaronov. Na knihtlačiareň "Lev", kde vychádzal ľudácky denník "Slovák", nastavili časovanú bombu. Len zázrakom sa nič nestalo.

V takejto atmosfére sa v apríli 1920 konali voľby, ktoré pre SĽS dopadli veľmi dobre. Šesť senátorov a 12 poslancov malo v pražskom parlamente reprezentovať SĽS. Voľby však s prevahou vyhrala sociálno-demokratická strana. Za poslanca bol zvolený aj Andrej Hlinka, ktorý desať dní po voľbách bol prepustený z internácie a na základe svojej poslaneckej imunity boli žaloby proti nemu odložené ad acta.

Leto roku 1920 bolo vyplnené bojom o osud 23 slovenských dedín na Hornej Orave a Spiša. Česko-Slovensko a Poľsko malo nevyriešené hraničné spory v oblasti Tešínska, Oravy a Spiša. Tento spor mal byť pôvodne riešený plebiscitom. Pravdepodobným výsledkom by bolo, že oblasť Tešínska by sa bola stala poľskou a sporné oblasti Oravy a Spiša slovenskými. Diplomatickými machináciami Eduarda Beneša tento dosiahol pripojenie Tešínska k Česko-Slovensku na úkor slovenskej Hornej Oravy a Spiša. Týmto rozhodnutím sa 22 tisíc Slovákov stalo proti svojej vôli poľskými občanmi.

Po svojom návrate z internácie Hlinka nezaháľal. Ani jednu nedeľu a sviatok nebol doma. Chodil po celom Slovensku, budil ospalivú kraje, poukazoval na práva, ktoré si treba vy dobyť.

Ako tieň za Hlinkom tiahli agrárnici a sociálni demokrati. Vyvolávali bitky na ľudáckych zhromaždeniach. Používali sa palice, kamene i bodáky. A keď ľudáci bitku vyhrávali, zasiahlo vojsko. Ostávali aj mŕtvi. 22. augusta 1920 bol zabitý jeden účastník demonštrácie v Pruskom; 10. októbra 1920 ostali v Námestove dvaja mŕtvi. Takýmto spôsobom sa viedla "diskusia" vládnych strán s opozičnou SĽS. A za smrť týchto ľudí bol všetkými centralistami obviňovaný Andrej Hlinka. Ani ďalší rok nebol iný - ďalší dvaja mŕtvi na ľudáckych zhromaždeniach. Jeden v Trnave a jeden v Košiciach.

Toto boli snáď najťažšie roky SĽS. Bola mladá, potrebovala si vytvoriť svoje organizácie vo všetkých slovenských mestách a

dedinách. Slovenskému národu chcela len dobre. Ľudu chlieb, mládeži pracovné príležitosti, do škôl križe a mravnosť, do politického života poctivosť. Žiadala právo a spravodlivosť pre slovenský národ. Žiadala autonómiu na základe Pittsburskej dohody z 20. mája 1918. A kvôli tomu boli všetci proti nej: sociálni demokrati, komunisti, agráристи, národní socialisti, úrady obsadené Čechmi, slovenskí centralisti, polícia a vojsko. Nikto s ľudákmi nedržal, nikto ich nepodporoval. A predsa mohutneli, stávali sa silnejšími.

Nesmiernu dôležitosť pripisoval Hlinka práci medzi mladými ľuďmi. Došlo k založeniu katolíckych akademických spolkov "Tatran" v Brne, "Považan" v Prahe a "Moyzes" v Bratislave. Roku 1921 vzniklo Ústredie slovenského katolíckeho študentstva, ktoré si vybudovalo svoje centrum vo Svoradove v Bratislave. Čestným a doživotným predsedom sa stal Andrej Hlinka.

V roku 1921 boli v staroslávnej Nitre vysvätení troja slovenskí biskupi, všetci členovia SĽS, ba dr. Karol Kmetko dokonca jej poslanec. Tento sa stal nitrianskym biskupom, Ján Vojtašák spišským a dr. Marián Blaha banskobystrickým biskupom.

Už rok predtým sa vzrastajúca Hlinkova autorita prejavila tým, že bol zvolený za predsedu Spolku sv. Vojtecha. V priebehu niekoľkých rokov sa mu podarilo mnohonásobne rozšíriť členskú základňu i činnosť Spolku. Hlinka ostal predsedom SSV až do svojej smrti a nezmazateľne sa zapísal do jeho dejín prácou, ktorú preň vykonal.

Na jeseň 1921 sa Hlinka spolu s tromi novými slovenskými biskupmi vybral na hromadnú púť do Ríma. Došlo aj k rozchodu SĽS so Sránkovou ľudovou stranou. Českí katolíci priveľa taktizovali a podobne ako centralistické strany nechceli uznať slovenskú národnú svojbytnosť.

Dôležitou udalosťou bolo premiestnenie redakcie "Slováka" z Ružomberka do Bratislavy, kam sa pomaly začal sústreďovať politický, kultúrny a hospodársky život Slovenska. Zmena osožila, ale dva mesiace po premiestnení poštvaná luza prepadla redakciu "Slováka" a dokonale ju zdemolovala. Polícia, pochopiteľne, nezasiahla.

Vtedy si Hlinka uvedomil, že Bratislava nie je slovenská a ľudácka, že "Slováka" nemal vlastne kto chrániť. Vtedy povstala aj najpevnejšia bašta ľudáckeho hnutia: Svoradov, internát slovenských katolíckych vysokoškolákov v Bratislave. Svoradov dal Slovensku mravne a národne ucelenú, smelú, pribojnú, vzdelanú inteligenciu, ktorá si osvojila Hlinkov program. Táto mladá inteligencia zanechala hlbokú stopu v slovenských dejinách, v kultúre a vo vede. S mladistvým elánom sa pustila zaplňovať mečzery, ktoré vznikli maďarizačným útlakom. Bola to najšťastnejšia a zároveň i najnešťastnejšia generácia v slovenských dejinách. Zažila obrovský rozvoj slovenského národného života, uskutočnenie smelých plánov, dokonca vznik Slovenského štátu a vzápätí, na vrchole svojich tvorivých síl, hlboký a bolestný pád po roku 1945, zmarenie všetkého, v čo verili, dúfali a o čo usilovali. Brutálne odstránení na okraj spoločnosti, po dlhých rokoch prenasledovania, umlčovania a väznenia umierali v zabudnutí.

Rok 1922 zaznamenal dve významné udalosti. Prvou bol návrh na autonómiu Slovenska, ktorý vypracoval dr. Ľudovít Labaj a ktorý Hlinka predložil pražskému parlamentu. Je ľahko pochopiteľné, že centralistické strany tento návrh zamietli.

Reakciou na tento zamietnutý návrh bolo memorandum: Hlas na zahynutie odsúdeného slovenského národa, ktoré prijal zjazd SĽS dňa 3. augusta 1922. V memorande boli uvedené všetky krivdy, ktoré sa páchajú proti slovenskému národu ako aj súhrn požiadavok, ktoré by tieto krivdy odstránili.

Rok 1923 bol rokom volieb do obecných a župných zastupiteľstiev. Slovenská ľudová strana sa v nich stala najsilnejšou politickou stranou na Slovensku. Ale ani toto víťazstvo sa neobišlo bez obeť. Na predvolebných zhromaždeniach boli zabití dvaja ľudáci a z Košíc musel 22. septembra 1923 Hlinka odísť, pretože komunisti, sociálni demokrati a maďarskí nacionalisti sa rozhodli predvolebné zhromaždenie ľudákov rozbiť, hoci aj za cenu krviprelievania. Práve kvôli takýmto metódam predovšetkým komunistov a soc. demokratov si Slovenská ľudová strana vytvorila "Rodobranu", organizáciu, ktorá mala chrániť ľudácke zhromaždenia a Andreja Hlinku osobne. Členovia, väčšinou akademická mládež, boli vyzbrojení tou najslovenskejšou zbraňou - valaškami. Ale štátne úrady ju po niekoľkých mesiacoch ako vraj protizákonnú rozpustili.

Roku 1924 sa Hlinka dožíval šesťdesiatich rokov. Toto výročie sa oslavovalo na celom Slovensku. V deň 60. narodenín, dňa 27. septembra 1924, v Ružomberku sa konal slávnostný zjazd SLS. Hlinkovi prichádzali gratulácie zo všetkých strán. Významné osobnosti i prostí ľudia mu blahoželali. Medzi gratulantov sa zaradil aj Mons. Marmaggi, pápežský nuncius v Prahe. Dokonca i ministri a vládne noviny sa celkom priaznivo vyjadrili o Hlinkovej práci.

Rok 1925 bol rokom volieb do parlamentu. Volebný boj bol dlhý a úporný. Na SLS a Hlinku osobne sa zasa špiní. Lenže Slováci sa už nechcú dať klamať. Vo voľbách sa Hlinkova slovenská ľudová strana /HSLS/ stáva najsilnejšou na Slovensku a piatou najsilnejšou v celej republike. Ľudáci mali v revolučnom národnom zhromaždení 7 poslancov, v období 1921-25 12 poslancov a po voľbách roku 1925 23 poslancov zo 47, ktorí boli na Slovensku zvolení. Počet socialistických hlasov sa podstatne zmenšil v prospech občianskych strán. Vážnosť a význam SLS podstatne stúpol. V parlamente sa vytvorila taká politická konštelácia, že sa aspoň bez nepriameho súhlasu SLS nedať vládnuť. Nečudo, že aj sebavedomie Slovákov stúplo a zvýšila sa nádej na dosiahnutie autonómie, ktorá bola a po celý čas ostala najdôležitejším bodom politického programu ľudákov.

Za tejto situácie senátori a poslanci HSLS prijímajú tzv. Trnavský manifest, ktorý obsahuje podmienky pre vstup do vlády. Lenže nemusia sa ponáhľať. Andrej Hlinka toto medzioddobie využíva na návštevu USA, aby povzbudil a posilnil našich krajanov.

Koncom mája 1926 odchádza z Ružomberka, v dňoch 20.24. júna 1926 sa zúčastňuje Svetového eucharistického kongresu v Chicagu a po nom zahajuje dlhú sériu prednášok pre našich krajanov. Na prvej prednáške v Chicagu má 5 000 poslucháčov a na ostatných miestach je to obdobné. Celú jeho cestu možno označiť ako triumf. Posilnil národné sebavedomie našich krajanov, posilnil ich vieru, informoval ich o situácii na Slovensku, o českom útlaku a o machináciách slovenských centralistických politikov. Po talmer piatich mesiacoch sa unavený a spokojný vracia Hlinka späť na Slovensko. Ružomberčania vítajú 23. októbra 1926 svojho farára Andreja Hlinku spôsobom vsutku kráľovským.

Po návrate Hlinka s predsedníctvom HSLS uvážili politickú situáciu a boli ochotní vstúpiť do vlády za podmienky, že dostanú kreslo ministra pre správu Slovenska. Pražská vláda odmietala. Úmyslom vedenia HSLS bolo pokúsiť sa o dosiahnutie autonómie postupnými krokmi. Keď sa v parlamente prerokúval návrh zákona o krajinskom zriadení, ľudáci sa rozhodli vstúpiť do vlády. Toto učinili 15. januára 1927. Vo vláde obdržali dve ministerské kreslá. Ministrami sa stali dr. Gažík a dr. Jozef Tiso. Ale aj naďalej bol postoj

Ľudákov voči vláde značne rezervovaný. Prejavilo sa to už 27. mája 1927 pri prezidentských voľbách- Ľudáci nepodporili vládneho kandidáta Tomáša G. Masaryka, ale hlasovali prázdnymi lístkami.

Jedným z Ľudáckych úspechov bola reforma štátnej správy. Územie republiky sa rozdelilo na štyri administratívne celky, krajiny. Územie Slovenska pod názvom Slovenská krajina sa 1. júla 1928 stalo samosprávnym administratívnym celkom, ktorá si vyvolila aj svoje krajinské zastupiteľstvo, aj keď toto zastupiteľstvo nebolo zákonodárnym zborom, o akom sa hovorilo v Pittsburskej dohode. Okrem toho tretinu členov tohto zastupiteľstva menovala vláda z tzv. odborníkov, čím si v ňom udržiavala značný vplyv. Ale i napriek týmto obmedzeniam mala reforma pre Slovensko značný význam, pretože prostredníctvom orgánov, ktoré reformou vznikli, bolo možné intenzívnejšie sa starať o hospodárske, sociálne, zdravotné a kultúrne potreby Slovenska.

Medzičasom sa Andrejovi Hlinkovi dostalo veľkej pocty z Vatikánu. Pápeš Pius XI. ho menoval za pápežského pronotára, čím sa Hlinka zaradil medzi prelátov, t.j. vyšších hodnostárov rímsko-katolíckej Cirkvi.

Minoriadnu pozornosť vzbudil v "Slováku" článok dr. Vojtecha Tuku, ktorý vyšiel 1. januára 1928. Dr. Tuka v ňom tvrdil, že Martinská deklarácia, prijatá 30. októbra 1918 mala ešte doložku, že o konečnom postavení Slovenska sa rozhodne po desiatich rokoch. Ku dňu 30. októbra 1928 na Slovensku teda nastane "vacuum iuris", právny stav, keď prestávajú platiť na Slovensku čsl. zákony. Dr. Tuka navrhuje zriadiť federatívny zväzok dvoch štátov, ktoré by tvorili úplne rovnocenné zložky republiky Česko-Slovenskej. Pražská vláda a centralistické strany sa vrhli na Tuku ako na nebezpečného zločinca. Bol súdený za trestný čin vlastizrady a 5. októbra 1929 odsúdený na 15 rokov väzenia. Tri dni nato HSLS vystúpila z vlády.

Následky Tukovho odsúdenia, surových útokov proti autonomistom, bolo možno vidieť počas predvolebnej kampane. Volebný boj centralistických strán sa veľmi podobal teroru pri voľbách do uhorského snemu. HSLS naozaj utrpela straty. Do parlamentu vyslala už len 19 poslancov namiesto 23. Ale i tak ostala najsilnejšou stranou na Slovensku. Ľudáci boli rozhodnutí do vlády už za žiadnych podmienok nevstupovať, pretože sa presvedčili, že týmto spôsobom práva pre slovenský národ nevydobyjú.

Koncom januára 1930 sa v Ružomberku konal 5. zjazd HSLS. Nevyznačoval sa ani tak tým, že by priniesol podstatnú zmenu programu, ako tým, že sa výrazne omladilo vedenie. Generálnym tajomníkom sa stal 26-ročný dr. Martin Sokol. Dôležité funkcie zaujímali odchovanci Svoradova, o ktorý sa Andrej Hlinka s takou láskou staral. Táto starostlivosť teraz začala prinášať prvé ovocie.

Ľudáci boj o autonómiu zostrili. Bolo to vidieť aj z nového návrhu, podaného v parlamente 8. mája 1930.

Medzičasom si Ľudáci v Bratislave na Radlinského ulici postavili svoj dom, kde bola tlačiareň Andrej, nazvaná po Andrejovi Hlinkovi, redakcia "Slováka" a kde sídlil organizačný aparát HSLS.

V roku 1931 boli vydané nové pravidlá slovenského pravopisu. Vypracovali ich jazykovi odborníci, ktorí sa snažili vedome slovenčinu počesťovať. Mal to byť prvý krok k jazykovému zjednoteniu Čechov a Slovákov. S týmto postupom nebol na Slovensku spokojný takmer nikto. Je prirodzené, že i HSLS sa postavila proti novým pravidlám. Toto snaženie prešlo i na iné kultúrne oblasti. Výrazne sa prejavilo napr. na valnom zhromaždení Matice slovenskej dňa

12. mája 1932, kedy boli do jej vedenia odsúhlasení len takí ľudia, ktorí pevne a nedvojznačne obhajovali slovenskú svojbytnosť.

Do všetkých oblastí spoločenského, kultúrneho i politického života práchádzali mladí ľudia, ktorí svoje stredoškolské alebo vysokoškolské štúdiá absolvovali už v novej Česko-Slovenskej republike. Títo mladí ľudia sa nestotožňovali s postojmi starých centralistických vodcov. Prejavili to jednoznačne na zjazde mladej slovenskej inteligencie, ktorý sa v dňoch 25. a 26. júna 1932 konal v Trenčianskych Tepliciach. Všetci mladí odsúdili fiktívnu predstavu jednotného československého národa a prihlásili sa k slovenskému nacionalizmu. Všetci sa vyslovili za autonómiu. Rozdiely boli len v rozsahu tejto autonómie.

Autonomisticky nezmýšľali už len ľudáci. Autonomistami sa pod vedením Martina Rázusa, ktorého pre jeho čestnosť a priamosť nazývali "svedomím národa", stali aj členovia SNS- národnári. Toto zjednotenie ľudákov a národnárov, katolíkov a evanjelikov sa symbolicky udialo 16. októbra 1932 na manifestácii vo Zvolene, kde pred očami 20 000 účastníkov si Hlinka a Rázus poďali ruky ku spolupráci. O dva mesiace nato sa v Trenčíne zišiel v dňoch 28- 29. decembra 1932 spoločný zjazd HSLS a Slovenskej národnej strany /SNS/, aby vypracovali program pre spoločný postup. Takto aj vstúpili do roku 1933, do roka, kedy sa mali konať Pribinove slávnosti.

Pribinove slávnosti, ktoré sa mali konať na počesť 1100. výročia posvätenia kostolíka v Nitre chceli vládne úrady premeniť na manifestáciu československej jednoty. Úrady chceli svetu ukázať, že Slovensko je spokojné a že si nič nežiada. Na tribúnach sa mala predstaviť centralistická prominencia. Medzi pozvanými nebol ani Andrej Hlinka, ktorý by prinajmenej ako predseda stotisícčlenného Spolku svätého Vojtecha mal na to právo, ani správca Matice slovenskej, baško Škultéty. Program bol pripravený tak, aby autonomistov /ľudákov a národnárov/ bolo čo najmenej vidieť a počuť. Hlavné oslavy dňa 15. augusta 1933 sa mali konať na štadióne. Sprievod mal byť zoradený tak, aby sa na štadión dostali predovšetkým stúpenici centralistických strán /sociálni demokrati a agrárnici/ a až nakoniec - ak ostane miesto - tam mali prísť ľudáci. Do Nitry prišlo okolo 100 000 ľudí a z nich absolútna väčšina autonomistov. Hneď na začiatku ľudáci prerušili oficiálny sprievod a prakticky obsadili celú plochu štadióna. Vynútili si, aby do čestnej tribúny zasadol Andrej Hlinka a Martin Rázus. Vynútili si, aby Hlinka rečnil. A stárnuci a chorľavejúci už 69-ročný Hlinka premenil túto "usmernenu" čechoslovakistickú manifestáciu na búrlivú demonštráciu za slovenské práva, za slovenskú autonómiu. Nadšení ľudáci na nitrianskom štadióne si uvedomili, akú silu v slovenskom národe predstavujú. Táto vlna nadšenia sa z Nitry preniesla na celé Slovensko.

Úrady namiesto toho, aby pribinovské slávnosti chápali ako prirodzený prejav slovenského národa po úplnej národnej slobode, chápali ich ako demonštráciu, ktorá chrozuje štát. Päťdesiat účastníkov pribinovských slávností bolo súdených za protištátne činy. Denník "Slovák" bol žalovaný za 75 článkov, z ktorých 36 zobral na seba Andrej Hlinka, a výsledok: zastavenie vydávania na tri mesiace. V parlamente sa dokonca uvažovalo o rozpustení HSLS na základe zákona na ochranu republiky. Celý rok 1934 prebiehal v znamení procesov za Pribinove slávnosti. Rok 1934 bol rokom štvrtej /a poslednej/ voľby T.G. Masaryka. Ľudáci tiež reagovali ako obvykle - odovzdali prázdne lístky.

Dňa 27. septembra 1934 sa Andrej Hlinka dožil 70 rokov. Jeho zdravotný stav nebol dobrý. Po desiatky rokov bola jeho pracovná doba 12-15 hodín denne, od roku 1905 bol farárom veľkej farnosti,

povinnosti kňaza i opozičného politika, sústavné cestovanie, práca poslanca Národného zhromaždenia- to všetko stalo nesmierne veľa síl. Okrem rybárčenia a občasného preferansu v katolíckom klube, kde však všetky výhry išli "pre národ", presnejšie pre tlačový fond HSĽS, nemal koníčka-hobby. Nepoznal odčychu. Svojou vitalitou vedel utabať aj oveľa mladších. Niet divu, že takýto spôsob života poznamenal aj jeho organizmus.

Postupne však veľa úloh v HSĽS preberal podpredseda dr. Jozef Tiso, racionálny, vecný politik s pozoruhodným organizačným talentom.

Rok 1935 bol rokom parlamentných volieb. Ľudáci si svoje pozície udržali. Dňa 14. decembra 1935 sa pre vysoký vek /mal už 85 rokov/ a zdravotný stav zriekol svojho úradu prezident T.G. Masaryk. Zástupcovia HSĽS pred voľbou vyjednávali s vládou a boli ochotní odovzdať hlasy v prospech dr. Eduarda Beneša za predpokladu, že dostanú záruky o splnení slovenských požiadavok. Záruky boli poskytnuté, ale zakrátko sa ukázalo, že sľuby nemá kto splniť. Slovinci sa dožili nového sklamaní!

Významnou udalosťou bolo aj menovanie slovenského agrárneho politika dr. Milana Hodžu za predsedu vlády. Dr. Hodža nepatrí medzi fanatických centralistov a aj k HSĽS si zachoval tolerantnejší postoj ako väčšina vtedajších vládnych politikov. Dokonca došlo aj k jednaniu o možnom vstupe HSĽS do vlády, ale ľudáci sa nemienili uspokojiť s bezvýznamnými ústupkami. Tieto rokovania trvali takmer celý rok 1936. Ľudáci žiadali ministerstvo pre slovenské veci s rezortnými právami ostatných ministerstiev a rozšírenie katolíckeho školstva. Proti prvej žiadosti sa postavili agráристи, proti druhej sociálni demokrati a národní socialisti.

Dňa 19. septembra 1936 sa v Piešťanoch konal 7. zjazd HSĽS. Bol to významný zjazd, ktorý žiadal radikálnejšie bojovať za slovenské práva, hoci aj za cenu rozbitia republiky. Program, prijatý na tomto zjazde, viedol o dva roky k vyhláseniu autonómie, ale to už Andrej Hlinka nebol medzi živými.

Rok 1937 pripomína ticho pred búrkou. Vláda si nechce uvedomiť situáciu, do ktorej republiku dostala. Na zmierenie robí niektoré gestá, napr. Dr. Tuku, odsúdeného na 15 rokov väzenia, prepúšťa do domáceho liečenia, ale národnostný problém riešiť nechce. Márne Hlinka pripomína 29. septembra 1937 prezidentovi Benešovi, keď ho sprevádza k hrobom černovských martýrov, že Pittsburská dohoda sa ešte neuskutočnila. V auguste 1937 náhle zomiera vo veku 49 rokov Martin Rázus, spisovateľ a politik, "Svedenie národa". O mesiac nato, 20. septembra 1937 sa Hlinka s delegáciou HSĽS zúčastňuje pohrebu prvého prezidenta T.G. Masaryka. Hlinka však nevládze a musí sa ísť liečiť do Bardejovských kúpeľov. A predsa pred ním i pred celým slovenským národom stojí mimoriadne rušný a náročný rok. Akademická mládež razí heslo: "Na Slovensku po slovensky".

Dňa 18. januára 1938 zasadá predsedníctvo HSĽS, ktoré určuje, že najdôležitejšou udalosťou majú byť oslavy 20. výročia podpísania Pittsburskej dohody. Bol vydaný povel: "V Novom roku do útoku!" Útokom sa myslelo využiť každú možnosť v parlamente, v zahraničí i doma, aby bolo uzákonené štátnoprávne postavenie Slovenska. Andrej Hlinka to vyjadril slovami: "Dost bolo zavádzania... Pittsburská dohoda sa musí stať skutkom. Ak nás Praha nechce počuť v tomto dvadsiatom roku jestvovania republiky, tak povieme: Zbohom, Praha! Na Slovensku celý verejný život musí byť slovenský. Každý, kto tu žije, musí si byť vedomý: "Náš je tento kus

zeme pod Tatrami, nám patrí z neho výnos celý".

Dňa 20. marca 1938 sa číta v pražskom parlamente Deklarácia HSĽS. V nej zneje: "Riešte slovenskú otázku! V boji za spravodlivé a prirodzené práva slovenské sa nedáme nikým a ničím zastrašiť".

V takejto atmosfére prichádza aj delegácia amerických Slovákov a medzi nimi aj dvaja signatári Pittsburskej dohody, dr. Peter Hletko a Jozef Hušek. V sobotu 4. júna 1938 sa v bratislavskej Redute koná slávnostný zjazd strany. Medzičasom zo všetkých strán prichádzajú zvláštne vlaky s účastníkmi. Je ich hojne cez 100 tisíc. Na druhý deň, po poľnej omši na Námestí slobody, nasleduje viac ako dvojhodinové defilé autonomistov. Pre Andreja Hlinku je to najväčší deň života, deň triumfu. Vidí výsledok svojej práce, vidí, aký kus cesty prešiel slovenský národ od dôb maďarskej poroby. Na Hviezdoslavovom námestí sa odohráva niečo, čo pripomína štátny akt. Mal by sa odhrať v sneme, ale slovenský snem nejestvuje.

Hlinka podáva nový, ten posledný návrh na slovenskú autonómiu. Na súhlas s návrhom sa zdvihne viac ako 100 000 rúk. Dr. Hletko a Jozef Hušek potvrdzujú pravosť podpisov na Pittsburskej dohode, ktorú im Hlinka predkladá.

Andrej Hlinka vie, že posledný návrh na autonómiu pražská vláda, vzhľadom k medzinárodnej situácii, nemôže nechať bez odpovede. Andrej Hlinka dovršil svoje dielo. Na záver, keď všetkým poďakoval, zaznela veta, ktorá bola vyznaním a ktorá nikdy nezanikne :

"POZDRAVUJEM ŤA, DRAHÝ NÁRODE, A SĽUBUJEM TI, ČI BUDEM ŽIŤ, ČI V HROBE HNIŤ, TEBA MILOVAŤ NIKDY NEPRESTANEM"

Takéto úprimné a vrúcne vyjadrenie lásky k slovenskému národu dosiaľ ešte nik nepovedal.

Po bratislavských oslavách bol Hlinkov zdravotný stav zlý. Nepomohlo ani liečenie v sanatóriu. Hlinka slabol. Cítil, že smrť je blízko. Všetci vedeli, aký je jeho zdravotný stav. Celé Slovensko cítilo tútosť a zdržovalo slzy. Hlinka má ešte čas rozlúčiť sa so svojimi spolupracovníkmi, s mládežou, ktorú tak vrúcne miloval, s delegáciami z celého Slovenska. Život potichu v ňom vyhasína, až 16. augusta 1938 o 23,05 hodine vyhasne celkom.

Pochovali ho v Ružomberku v nedeľu 21. augusta 1938. Takého pohrebu na Slovensku ešte nebolo. Jeho smrť sa dotýkala každého, či bol jeho stúpencom alebo protivníkom. Mnohí sa prišli k jeho katafalku poмериť. Zvláštne vlaky prichádzali do Ružomberka z celého Slovenska. Tisíce a tisíce smútiacich prechádzalo okolo katafalku. Snáh 100 000 ich bolo. A každý cítil, že odišiel niekto veľký, niekto, kto takým alebo onakým spôsobom vošiel do ich života, niekto, komu mnohí bezvýhradne verili. niekto, kto stelesňoval to najlepšie, čo v sebe slovenský národ má.

Viac ako štyridsať rokov napĺňal Andrej Hlinka heslo "ZA BOHA ŽIVOT, ZA NÁROD SLOBODU". Po celý tento čas sa zapájal do národného života. Nevieme si bez neho predstaviť slovenské dejiny v týchto rokoch. Bol veľkou osobnosťou, v ničom nebol malý, všedný. Jeho obetavosť nepoznala medzí. Mal charizmatický dar, vedel presvedčiť, strhnúť a nadchnúť svojich poslucháčov. Vedel si získať aj úctu svojich protivníkov. Do verejného života vstúpil v dobách zlých, keď všade bolo cítiť iba beznádejnosť. Veril v slovenský národ a touto vierou vedel nadchnúť aj iných. Bol z rodu bojovníkov, neúnavný, vytrvalý. Hájil svoj národ, prebúdzal, učil. Po štyridsať rokov bol všade, kde sa v slovenskom národe niečo dialo. Bol pri všetkých veľkých rozhodnutiach. On prvý formuloval rozhodnutie odtrhnúť sa od Maďarov, on prvý videl nečisté zámery centra-

listov. O jeho odvahe nepochybovali ani najväčší protivníci. Jeho láska k národu bola príslovečná. Miloval svoj národ do krajnosti. Trpel zaň a za jeho práva vo väzeniach, bol ohováraný, oplúvaný, nenávidený. Bol čírym idealistom, všetko čo mal, dával do služieb národa. Ale bol i veľmi milovaný. Prostými dedinčanmi, spomedzi ktorých pochádzal a s ktorými si tak dobre rozumel. Mladými, v ktorých srdciach vedel tak ako nikto rozožínať lásku k slovenskému národu. Svojimi farníkmi, lebo bol kňazom jednoduchých a čistých. Svojimi oltárnymi bratmi, pre ktorých bol vzorom v oddanosti Bohu a národu.

A práve táto jeho oddanosť Bohu a národu, ktorá bola hlboká a bezpodmienečná, ktorá bola základom všetkého čo konal, táto oddanosť je jeho posolstvom pre nás a naše časy. Je to posolstvo, ktoré bude platné, dokiaľ bude existovať slovenský národ!

-VOM-

V hlbokom smútku a pokorne oddaní do vôle Božej oznamujeme, že v utorok 16. augusta 1938 o 23,05 hodine v Ružomberku po dlhšej ťažkej nemoci vrátil svoju šlachetnú dušu Bohu Stvoriteľovi
vodca slovenského národa

A N D R E J H L I N K A

rím.-kat. farár ružomerský, pápežský komorník, apoštolský protonotár, poslanec N.S., zakladateľ a predseda Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, majiteľ komandérskeho rádu "Polonia Restituta" s veľkou stuhou, majiteľ rádu "Koruny Rumunskej" s veľkou stuhou, predseda a člen mnohých národných inštitúcií, čestný občan mnohých slovenských miest a obcí atď.

Narodil sa 27. septembra 1864 v Černovej pri Ružomberku. Za kňaza vysvätený bol 1889. Kaplánom bol v Zakamennom, Lipt. Sv. Alžbete a Tvrdošíne. Farárom stal sa r. 1892 v Lipt. Sliačoch a r. 1905 v Ružomberku. Od včasnej mladosti zúčastnil sa činne života slovensko-národného a za slovenský národ trpel aj v žalároch. Za svoje zásluhy stal sa členom revolučného Národného zhromaždenia. Roku 1924 vymenovaný bol za pápežského komorníka, r. 1927 za apoštolského protonotára. Jeho práca za slovenský národ je neoceniteľná. Ľud slovenský nazval ho otcom a vodcom národa.

Telesné pozostatky drahého zosnulého uložené budú do matky zeme v Ružomberku v nedeľu 21. augusta o pol 17. hod. z tamajšieho farského kostola.

Pamiatku jeho zachováme v národe slovenskom na večné veky.

Odpočívajte večne daj zosnulému, Pane. Nech mu je ľahká slovenská zem, ktorú tak nesmierne miloval!

V Bratislave, dňa 17. augusta 1938.

Predsedníctvo Hlinkovej slovenskej ľudovej strany.

- "I keď odídem, vždy s vami budem" /Andrej Hlinka/
Slovák, 21.8.1938

- "Buďte jednotní a nepoddajní" /Andrej Hlinka/
Slovák, 21.8.1938

"Pýtate sa ma, či my, Slováci, túžime po samostatnom štáte. Odpovedám vám otázkou: Či jesto vôbec na svete národa, ktorý by netúžil po samostatnosti?" /Andrej Hlinka, zahraničným novinárom 5.6.1938/

Alexander Mach

RODOBRANA.

Rodobrana! Kolkým nedala a nedá spať. Nevedia, čo je, čo chce, kto ju vedie, aký má program. A práve preto, že takmer nič istého o nej nevedia, boja sa jej. Ako by v nej nejaký trestajúci anjel stál každému za chrbtom, každému, kto má príčiny báť sa, každému, koho svedomie trápi.

Lež v skutočnosti Rodobrana nebola nič hrozného. Vznikla v časoch, keď pražskí centralisti a ich slovenskí sluhovia vydali rozkaz stoj čo stoj zničiť autonomistické hnutie, "potierať" ľudákov a odstrániť všetko, čo je v ceste čechizujúcim snahám. Prvým a jediným programom Rodobrany bolo chrániť ľudácke zhromaždenia a rečníkov.

Bolo to potrebné! Dôkazy:

V Námestove 10. októbra 1920 zabili nám Antona Jackulíka, Ignáca Feníka a mnohých ožobráčili.

V Trnave 28. marca 1921 zabili Štefana Mikuša.

V Košiciach 22. septembra 1923 zabili nám Jána Hanušovského. V tom istom roku zabili Štefana Forraya.

Na našich zhromoždeniach tiekla krv, nebolo zhromaždenia bez krvi. Všade bitka, všade lietali gulky. Ale vždy zabíjali len oni a len my sme mali mŕtvych. Naši nikdy nezačínali, vždy začali podplatenci čechoslováckych táborov. A keď sa naši chceli brániť, začali hovoriť pušky. A naši bezbranní, nič netušiaci, holubičí Slováci, padali mŕtvi!

Prišla Rodobrana. Na ochranu rodu. A kde sa zjavila, tam sme zvíťazili. To sa nepáčilo pánom. Rodobranu rozpustili. Na čas museli naši chlapi počehovať svoje čierne zástavy, To bolo v roku 1923. Ale v roku 1925 zástavy vykopali z hrobov.

Do rodobraneckej prísahy sme si dali: "Sľubujem, že budem pracovať a bojovať za práva, česť a blahobyť svojho slovenského národa, že sa nedám sklátiť v boji za práva a spravodlivosť ani prosbou ani hrozbou..."

Toto heslo, táto prísaha ukazujú, čo je a čo chcela Rodobrana.

Pre Rodobranu som bol vo väzení. A hrdý som na to!

/Úryvok z knihy "Vo väzení"./

- o -

Rudolf Dilong

POCHOD HLINKOVEJ GARDY

Do kroku, chlapi, kamaráti,
vy čierne deti slovenské,
nech zrak od vlasti neodvráti
ten, koho mod do práce zve.
Hej, ja som vojak gardy Hlinkovej,
mám krásny domov pod Tatrami,
vej, zástava mi modrá, smelo vej,
do kroku, pieseň, ozvi sa mi,
znej, pochod, v ňom srdce horí stá,
hej, ja som Hlinkov gardista.

Keď nás česť pozve na stráž rodu,
až ešte raz vlast zavolá,
pôjdem biť sazza slobodu,
pôjdemesvorne do pola.
Hej, ja som vojak gardy Hlinkovej,
mám krásny domov pod Tatrami,
vej, zástava mi modrá, smelo vej,
do kroku, pieseň, ozvi sa mi,
znej, pochod, v ňom srdce horí stá,
hej, ja som Hlinkov gardista.

- o -

"Na stráž!", čítanka a učebnica čítania pre meštianske školy, I.,
Štátne nakladateľstvo v Bratislave, 1940, str. 105-6, 16.

Karol S i d o r

Z o ž i v o t a A n d r e j a H l i n k u .

Mladý Hlinka trávil svoje veľké prázdniny v Černovej. Prvý bohoslovec v obci, vysoký a urastený, stal sa pýchou celej Černovej. Hlinkova matka bola zavideniahodnou osobou v dedinke a hrdá na svojho syna. Túžila po chvíli, v ktorej jej syn pôjde v ružomberskom chráme po prvý raz k oltáru, aby obetoval nekrvavú obeť Pánovi a po nej žehnal svojich rodákov.

Prázdniny sa vždy rýchlo míňali v spoločnosti dobrých priateľov. Jozef Kačka v "Slováku" z 27. septembra 1924 spomína na tie spoločné prázdniny takto:

"Bolo nás vtedy /1885-1889/ v Ružomberku 14 klerikov, ba keď vezme-
me aj susedné okolice - Gombáš - kde bol bol klerikom terajší môj
arcipastier Marián Eleha a Janko Komora - tak nás bolo 16. Cez
prázdniny sme strávilí ozaj pekné časy, keď sme sa navzájom navšte-
vovali. Najčastejšie sme chodili do Černovej k nášmu veselému Ondre-
jovi, z čoho jeho pohostinná matka mala veľkú radosť. Radi sme boli
s ním pre jeho vtípné žarty a jeho už vtedy hlboké národné presved-
čenie. Zakaždým, keď sme prišli do Černovej, prvé bolo spievať
"Hej, Slováci!", "Nad Tetrou sa blýska" a moju obľúbenú "Kto si ro-
dom Slovák". Keď nás Ondriš vypravádzal skoro na pol cesty do Ružom-
berka, celou cestou sme museli spievať spomenuté piesne. My dvaja
s Hlinkom chodievali sme často i do Makovičiek, kde mali peknú slo-
venskú bibliotéku a nám dávali za nej čítať. Najmä nebohý Dušan, už
vtedy ohnivý chlapec, veľmi sa pričínal o to, aby sme čítali slo-
venské knihy. Hlinka rád chytával ryby. Pri tom však ustavične ko-
nal buditeľskú prácu medzi svojimi rovesníkmi; tak - ak sa nemýlim -
ešte ako žiak prebudil Augusta Rátha a iných šuhajov. A keď ako
mladík bol i živý a neposedný, ale v náboženskom a národnom ohľade
bol vždy vážny, oduševnený, nepoddajný. Miloval svoj slovenský ná-
rod od mladosti".

Takéto vysvedčenie dáva o Hlinkovi-bohoslovcovi jeho rovesník
J. Kačka, farár a martýr slovenský, ktorého na začiatku I. svetovej
vojny maďarské sudy odsúdili pre panslavizmus na 15 rokov do leopol-
dovského väzenia.

V seminári mladý bohoslovec Hlinka žil príkladným životom. Vážne
sa pripravoval na ťažkú cestu kňaza. Z jeho bohosloveckých čias sa
zachoval žltý notes /bol majetkom liptovského múzea v Ružomberku/,
ktorý je vlastnoručným písmom Hlinkovým zapísaný. Písmo mal veľmi
pekné, vypořnané, čitateľné jasné, ktoré kladne klasifikovali aj
ružomberskí profesori.

Na prvých stranách notesa sú poznačené dôležitejšie roky a uda-
losti z cirkevného dejepisu po latinsky. Potom nasleduje opis dlhej
maďarskej básne "A lemondás dalai" /spevy zrieknutia sa/.

Šlo o typickú kňazskú báseň, spísanú v kláštore, ktorá iste hlboko
zaúčinkovala na dušu mladého bohoslovca Hlinku. Preto si ju pozorne,
pekne a bez jedinej chyby opísal. Jej myšlienky, krásne vyslovené,
boli aj myšlienkami Hlinkovými: zriekol sa tohto sveta, zavrel sa
medzi štyri múry seminára a tam sa pripravoval pre krajší život kňaza.

V noteše hneď za básňou idú básne slovenské: "Povedomie" od Va-
janského, "Božie hody", "Vlast moja" od Krčméryho, "Moje radosť" od
M. Dohnányho, "V dobrovodskej stráni" od Ľudovíta Štúra, "Spievajže
si, spievaj" od Čipku, "V slzách matička sadela" od Sládkoviča,
"Slovenčina" od J. Palárika, "Veje vetrik, veje" od Same Chalúpku a p.

Najkrajšie básne slovenských autorov si tu Andrej Hlinka opisoval. Po týchto básňach nasleduje slovenská gramatika. Kde sa píše "y", aké má slovenčina hlásky, ako sa čo vyslovuje.

Za slovenskou gramatikou nasleduje ruský cyrilika. Najprv je napísané písmeno a potom je spojovacím znamienkou spojená s písmenom latiniky. Z toho vidieť, že Hlinka už ako bohoslovec bral do ruky ruské knihy a čítal z nich.

Na konci seminárskeho notesa sú vymenovaní dopodrobna slovanskí bohovia: Perun, Lada, Svantovít, Živa atď. Popri predpísaných učebniciach bohoslovca Hlinku teda zaujímala poézia, slovenská gramatika, ruská azbuka a slovanská mytológia.

Priblížil sa deň vysviacky. Radostou plesalo Hlinkovo srdce a ešte väčšou srdcejšeho matky. Hlinka započal duchovné cvičenia, predpísané pred vysviackou. Zavrel sa do tichej cely a meditoval. Odtrhol sa od sveta, nechcel o ňom nič vedieť.

Cez tieto hrubé a chladné múry seminára predsa prenikla jedna zvesť: Hlinkova matka dňa 12. júna 1889 v Černovej, vo svojom 54. roku, zomrela.

Pre človeka, ktorý miloval matku a chcel sa jej odplatiť svojou pozornosťou a láskou, bol to strašný úder. Boh tak určil, že ponechal matku pri Hlinkovi až do tej chvíle, kým nevidela svojho syna nastupovať na kňazskú cestu.

Biskup Juraj Császka vysvätil Andreja Hlinku a spolu s ním Eduarda Háasza, Antona Kubásaka a Félixu Gorreka dňa 17. júna 1889 za subdiakonov, 18. júna za diakonov a 19. júna za kňazov.

Týmto sa skončili Hlinkove štúdiá. Vysvätený kňaz sa rozlúčil so Spišom. V Levoči dostal zvesť ako kvintán, že mu zomrel otec. V Podhradí /Spišskom/ ako skončenému bohoslovcovi zvestovali smrť matky. Zo Spiša teda odchádzal ako úplná sirota. Mal svojich dvadsaťpäť rokov a pustil sa do života, v ktorom miesto matky našiel Cirkev a miesto otca Národ. Dal sa do služieb oboch, milujúc ich z celej duše a z celej mysle svojej pracoval za ne vždy a v každých okolnostiach.

- o -

Andrej H L I N K A bol najhúževnatejším bojovníkom za práva slovenského národa a za práva slovenského jazyka. Aby sme jeho lásku k rodu lepšie poznali, prečítajme si niekoľko výrokov, ktoré za jeho života boli po celom Slovensku známe a v ich znamení pochodoval celý národ k víťaznej samostatnosti :

- Za Boha život, za národ slobodu.
- Budem pracovať vo dne i v noci dotých čias, kým z červeného Slovenska nebude Slovensko biele, Slovensko slovenské a kresťanské.
- Odrodilec je tvor, čo nemá miesta pod slnkom.
- Len priama cesta vedie k víťazstvu, krivolaké chodníčky do záhuby.
- Za národ trpieť nebolí.
- Mňa vy nepramoniť mňa vymnepotrestáte, mňa vy nezlomíte. Slovákom som sa narodil, Slovákom som a Slovákom budem. A keď vyjdem zo žalára, zas len budem pokračovať tam, kde som prestal. Do posledného svojho dychu budem bojovať za sväté práva slovenského ľudu, za božské práva slovenského národa.

- Klaniam sa pred velebnosťou národa, ktorý v ťažkých chvíľach bojuje tak hrdinsky a vytrvalo. Ľud môj slovenský, verím a viem, že ťa nezlomia, neumlčia, nepodrobia; verím a viem, že majestát tvojho veľkého ducha zaskveje sa nad tvojou vlasťou; stane sa to, hoci sa všetci zapredanci, obročníci a Čechoslováci i na hlavy postavia.
- Drahá moja slovenská mládež! Ako rád by som bol teraz s tebou! Ale v duchu som v Žiline. Vidím tvoj zlet, tvoj vzlet, tvoju prípravu do vážnej práce a boja. Ja dokončievam môj tuzemský boj, ale zostanem s tebou, mládež moja a národ môj. Žehnám tvoju prácu, žehnám tvoj boj. Boh ti pomáha, Boh ťa opatruje. Buď s Bohom, národ môj drahý!
- Mládež drahá, učíš sa, vzdelávaš sa, ťažko zápasíš s travičkami svojho národa. Dokazujete, že viete byť veľkými i v tých najťažších bojoch. Svojím dôstojným slovenským presvedčením a nezlomnou vôľou prispieť k víťazstvu milovaného národa ste si vynútili úctu a obdiv aj u vašich doterajších hanobiteľov. Pracujte aj ďalej, učte sa a dvíhajte meno svojho národa.
- Národ môj, či budem žiť, či budem v hrobe hniť, milovať ťa neprestanem!

- o -

Anna M i k u š o v á

A N D R E J H L I N K A

1. Bojoval si celý život za môj zvučný srdca kyvot, za slobodu môjho rodu, za kus chleba hladným deťom.	2. A bojovať veľmi ťažký býval... neraz sa naň pyšne díval spoza klasov zlatej riavy šarkan, veru, sedemhlavý.
3. Zaburácal besným hnevom, keď sa Machnáč ozval revom, keď si žiadal zväzať z rolí do slovenskej, do stodoly...	4. Vybojoval. Dielo sväté, obdivujú v širom svete: "Slovák pánom, zázrak boží!" už mu v nebi vďaku množí...
5. Vo výšine nad hviezdami okom šťastia bdie nad nami, prosí lásku, milosť, sily, by sme večne, večne žili.	

- o -

Karol Kuzmány

M L Á D E Ž I .

Ak chcete ďalej prísť, ako my dôjdeme,
treba vám viac večiť, ako čo my vieme,
treba vám vrúcnejšou vierou sa zapáliť,
treba vám smelostou väčšou sa presláviť,
treba vám viac práce, viac trpezlivosti,
viac čistoty srdca v svätej nevinosti...

- o -

Články prevzaté z "Čítanky a učebnice čítania pre meštianske školy,
I. "Na stráž!"; St. nakladateľstvo v Bratislave, 1940, str. 136-8,
148-9, 37, a4.

- o -

Andrej Hlinka dal odkaz a príklad mladému kňazstvu.
 =====

Vošiel som do farského chrámu v Ružomberku pri jeho 70. narodeninách, okolo 6. hodine ráno. Hlinka už sedel v spovednici. Dával rozhrešenie, spájal ľudské duše so všemohúcim Bohom. O 8. hod. hlásal večné pravdy v kázni, ktorými privádzal ľudstvo do prístavu večnej a neomylnnej Pravdy. Pri svätej omši podával eucharistického Spasiteľa nesmrteľným dušiam, ako večný nesmrteľný pokrm.

Odpoluďnia povedal budúcim mladým kňazom: "Kdekoľvek budete, kdekoľvek pôjdete, noste na sebe kňazské rúcho - reverendu - a nezabúdajte na žiadnu kňazskú povinnosť".

Môžeme povedať, že Hlinka v sanatóriu dr. Kocha v Bratislave ležal už na smrteľnej posteli. Prišli sme k nemu piati mladí kňazi a čo vidíme? Hlinka sa modlí breviár. Okolo 6. hod. ráno nosievali mu sväté prijímanie. A čo zas vidíme? Hlinka drží v ruke knižku a medituje. Podám mu presväté Kristovo telo a Hlinka sa opäť modlí, číni vďaky za prijatie a posilnenie večným pokrmom.

V sanatóriu dr. Kocha v Bratislave nám povedal i tieto slová: "Milí oltárni bratia! Starajte sa predovšetkým o náš chudobný ľud. Stavajte katolícke školy, lebo školy sú bojišťom, kde sa rozhoduje o tom, či národy ostanú kresťanské a vzdelané. V katolíckych školách pod krížom Ukrižovaného srdca dieťok presiaknú duchom Kristovým, pravdami večnými, ktoré pravdy budú vedieť hájiť aj v dospelom veku.

Buďte katolícke kultúrne domy, lebo v týchto alkazároch vychovávajú mládež mravne náboženskú podľa právd Božích a prirodzených. Mravne založená mládež, disciplinovaná organizovaná, bude najsilnejším pilierom oproti nevere. Takáto mládež pritiahne aj ostatnú po našich dedinách a mestách. Zjednocujte sa. Viac vás nikto nebude môcť utláčať

Čo sa týka bankového oboru, pamätajte si: Vymozolovaný slovenský groš patrí do takej banky, ktorá je v slovenských katolíckych rukách. Usilujte sa o to, ale aj napomínajte slovenský ľud, nech nedáva svoje ťažko vyrobené groše do takých miest, z ktorých by jeho percentá, z jeho vlastných peňazí, boli obrátené na protikatolícku tlač, alebo dokonca na zbraň, ktorou by teba samého niekedy zavraždili. Máme svoje ústavy, do tých dávajte svoje vklady".

Keď prídeme do Ružomberka, všetko, čo v článku je menované, to vskutku aj vidíme učené.

Nielen retorický talent, ale predovšetkým príkladný kňazský život, jeho neúnavná práca na poli dušpastierskom, kultúrnom a sociálnom dala a získala Hlinkovi na zemi meno Otca a Vodcu národa. Vo večnosti najspravodlivejší Sudca najspravodlivejšie odmení nášho oltárneho brata Andreja Hlinku.

Náš milý slovenský národ na počiatku našich dejín viedol sv. Cyril a Metod, neskoršie Bernolák, Moyzes a v prítomnom čase Andrej Hlinka. Ostal verný slovenský ľud Bohu a svojmu národu počas všetkých protikresťanských vplyvov a protikresťanských hesiel. To je dielo húževnatej práce menovaných vodcov.

Prosme všemohúceho Boha, aby náš národ mal zavše takých vodcov, aby si zachoval svoju tisícročnú kresťanskú a národnú minulosť.

Prejav dr. Jozefa Budayho, podpredsedu SSV na 64. valnom zhromaždení SSV 15. augusta 1934

A n d r e j H L I N K A,
predseda Spolku svätého Vojtecha, 70-ročný.

Slávne valné zhromaždenie!

Keďysi v minulosti, ešte za čias národného útlaku, valné zhromaždenia SSV bývali akoby národným sviatkom. Pri tejto príležitosti sa zhromažďovali vodcovia národa, katolíci takmer v plnom počte, ale občas prišli i niektorí evanjelickí vodcovia národa, aby okrem spolkových záležitostí, mimouúradne a v súkromných rozhovoroch, popretriasali niektoré palčivé celonárodné záležitosti. Často bolo pre národ takto mnoho užitočného prejednané, čo potom v živote uvedeného slúžilo k povzneseniu národa. V tomto zmysle môžeme povedať plným právom, že niektoré valné zhromaždenia SSV si získali historický význam.

Po prevrate to zaniklo. Národ nadobudol možnosti svoje záležitosti prejednať na iných fórach a verejne, nemusel sa skrývať za kultúrny spolok. Pri tom všetkom valné zhromaždenia nášho Spolku ne-stratili ani svoje kúzlo, ani svoj význam. Významnými stali sa v inom zmysle a na inom poli. Menovite v oduševnených poprevratových časoch naše manifestačné zhromaždenia v Trenčíne, Prešove a v Šaštíne boli tiež zaiste významnou udalosťou v národe. Na jednej strane budili národné povedomie v státisícových masách národa nášho, na druhej strane verejne dokumentovali pred celým svetom, že my, slovenskí katolíci, chceme žiť svojským národným, pri tom však na kresťanských zásadách vybudovanom živote.

Dnešné valné zhromaždenie nášho Spolku, hoci zasa v inom zmysle, má tiež taký historický význam!

Celá kultúrna história nášho národa nás učí, že Pán Boh bol nášmu národu vždy milostivý. Keď aj v nevyspytateľnej múdrosti svojej dopustil pokušenia, ťažké časy na národ, v lone národa vždy vzbudil veľkých vzácných mužov, ktorí národ zachránili. Keď na prelome 18. a 19. storočia sa k národnému životu prebúdzali všetky národy Európy, Boh nám dal Bernoláka, otca spisovnej slovenčiny, ktorý so svojou školou - Hollým, Fándlim a inými - položil národný život na jedine možné, čiže svojský základ.

Účinok ich vystúpenia bol taký veľký, že zachvátil celý národ. Volky-nevolky museli sa na tento svojský základ, na základ samostatnej spisovnej slovenčiny, postaviť i slovenskí evanjelici so zápalistým a idealisticky zmýšľajúcim Štúrom na čele.

A dielo Bernolákom započaté pomohali potom ďalej budovať zasa naši katolícki veľikáši, veľký zakladateľ nášho Spolku Radlinský a jeho škola - Hattala, Palárik s ostatnými.

Avšak, akokoľvek nesmierny význam malo pre náš národ dielo bernolákovsko-Hollého a dielo štúrovsko-Radlinského, predsa sa zdalo, že ony národ nezachránia. Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní, na začiatku druhej polovice 19. storočia, keď náš národ bol vydaný napospas maďarskému šovinizmu, nápor bol taký silný, že sa zdalo, že mu naši neodolajú. Už-už sa topiacu loďku nášho slovenského katolíckizmu a v istej miere i národného bytia všemožne zachraňovali a riadili mužovia nie menšieho významu, ako Malý, Sasínek, Osvald svojou nadľudskou vydavateľskou činnosťou a Kollár svojimi "Katolíckymi novinami" a hlavne náš Spolok, v ktorom napokon leviu čiastku svojej činnosti vyvíjali i naposledy menovaní traja naši veľkí mužovia.

V tomto čase hrozného národného útlaku slovenský národ so zatajeným dychom pozoroval obrovský nerovný boj hrstky ideálnych nášencov so surovou presilou. Utopíme sa a či zachránime, zvíťazíme či podľahneme? Toto boli otázky krutého času, ktoré opanúvali srdcia každého verného Slováka. V tomto čase plným právom sme mohli povedať so shakespearovským Hamletom: byť, či nebyť, to je otázka.

Avšak keď je nebezpečenstvo najväčšie, pomoc Božia býva najbližšia. Zasa na prelome storočia, a to 19. a 20. vzbudil Pán Boh nášmu národu muža, ktorý - zdá sa - Prozreteľnosťou je vyvolený dovrieť, korunovať dielo, ktoré pred sto rokmi začal Bernolák. A tento muž je náš milovaný predseda H L I N K A .

Jeho život, jeho skutky od počiatku jeho verejného vystúpenia až po dnešný den znamenajú históriu slovenského národa v posledných desaťročiach.

A keďže tento vzácny muž tohto roku z milosti Božej dovrie 70. rok svojho života a keď z príležitosti tejto celý národ alebo aspoň zdravšie jadro a zdravšia časť jeho oslavuje jeho veľké zásluhy, ani náš SSV nemôže si nechať ujsť príležitosť, aby na tomto slávnostnom valnom zhromaždení nevyslovil mu svoju vďaka, oddanosť a hold!

Nechcem a ovšem ani nemôžem tu zovrubne opísať, čo znamená Hlinka pre celý slovenský národ. Predsa aspoň musím vyzdvihnúť črtu-dve, aj to iba preto, aby sme lepšie nahliadli, čo on znamená pre náš Spolok.

Spomenul som už, že Hlinkovo verejné vystúpenie pripadá do doby, keď bolo pusto na dedičnej roli národnej. Náš národ bol umele uspávaný, narkotizovaný, aby sa potom ten spánok premenil v smrť. Len kresťanské pozdravenie: Pochválen, Otčenáš, kostolné piesne, modlitebná kniha /hlavne naše "Nábožné výlevy"/ a katechizmus udržiavali iskierku národného povedomia. A tu Hlinka nahliadol, že j e d i n e b u d e n í m n á b o ž e n s k é h o d u c h a m o ž n o d v í h a ť i d u c h a n á r o d n é h o . A dal sa v tomto smere do práce.

Budil spiaci národ a nedal sa odstrašiť nijakými ťažkosťami. Napriek všetkým perzekúciám vytrval na ceste, ktorú nastúpil. Slovom, o Hlinkovi plným právom možno povedať, čo povedal dr. Hurban ešte r. 1904 o najšľachetnejšom moravskom buditeľovi Sušilovi pri odhalení jeho pamätnej dosky na posvätnom Velehrade: "Modlil sa za cirkev a pracoval za národ, pracoval za cirkev a modlil sa za národ. Zlúčil cirkev a národ v jeden knazský celok ako nikto pred ním, vytvoril nám ideál".

Už i táto vlastnosť predestinovala Hlinku stať sa na čelo SSV, lebo i náš Spolok má ten istý cieľ. Lež Hlinka zaslúžil si to miesto aj ináč: svojim osobným pričinením.

Je síce pravda, že na počiatku svojho verejného účinkovania pre značnú vzdialenosť od sídla Spolku a preto, že čas a sily vyčerpávalo jeho vtedy politické a hospodárske účinkovanie, účinne sa i tak zúčastňoval intenzívneho života Spolku. Popravde bola to len príprava, aby, keď nadíde čas, zasiahol opravdivo hlinkovsky do života nášho Spolku.

Ak je najväčšou chválou a zácluhou Spolku vydanie celého slovenského Písma svätého, tak na tomto diele leví podiel má Hlinka. On preložil väčšiu časť Starého zákona. Takáto obrovská práca musela byť uznaná v samotnom Spolku. Prísna spravodlivosť to vyžadovala tým viac, že za túto prácu nežiadal a neprijal hmotnú odmenu.

Preto mladí prívrženci Hlinku rozhodli sa voliť ho do výboru Spolku. Prvý pokus však zlyhal pre silný maďarský odpor, ktorému iste len z prílišnej opatrnosti podľahli, žiaľ, i niektorí vedúci Slováci. Hlinkovo zvolenie vtedy bolo prekazené.

Lež Hlinkova škola nebola by hodná svojho mena, leby bola hneď pri prvom nezdare ustúpila. Neustúpili sme, vytrvali sme. Hlinka sa stal nielen členom výboru, ale i predsedom nášho Spolku. A ja sa, valné zhromaždenie pýtam, čo bolo prirodzenejšie, aby si na čelo najmohutnejšej, najväčšej slovenskej organizácie stal najväčší žijúci Slovák, Andrej Hlinka,

On je tam, na svojom mieste. A jeho tamjšie postavenie ako ohromný výkričník hlása, odkazuje všetkým slovenským katolíkom :

Bratia, odložte všetky nezhody, rozbroj. Nemýľme sa, naša svätá Cirkev, ale i osobnosť nášho národa slovenského je ešte vždy ohrozená. Na obranu týchto najvznešenejších duchovných statkov je potrebná práca, práca úmorná a okrem toho s v o r n o s ť a j e d n o t n o s ť . Preto priložte ruky k dielu, zomknite sa plece o plece, aby ste zabezpečili rozkvet katolicizmu a blaho slovenského národa na Slovensku.

Pútnik svätovojtešský, roč. LXIII., na rok 1935, str. 33-35.

- o -

Svetoslav Veigl

NAD PROBOM ANDREJA HLINKU .

Čern̄ hrudy slovenskej Ťa objíma už v láske,
Čern̄ hrudy slovenskej Ti spieva sladký chorál,
čern̄ hrudy slovenskej čo spätej v rodoláske,
ktorú si, láskavý vždy Gazda, preorával, oral.

Čern̄ hrudy slovenskej Ťa zdraví ako Kráľa,
Ťa zdraví ako Kráľa slovenských srdc verných,
Ťa zdraví ako Kráľa, ktorý život dáva
za národ svoj drahý v bojoch nedoziernych.

Čern̄ hrudy slovenskej Ťa ľúbi srdcolomne-
Ty napájals' ju v mdlobe krvi svojej prúdom -
a Slovák s láskou, hrdcstou vždy na Teba si spomne,
ktorému čern̄ slovenská je drahá v žití tvrdom.

Podzemná truhla - veliteľský nôstik.
Kapitán vojska? - Kde si sa podel zrazu?
To nová hviezda trôni na výsosti -
dolinám večne svieti, i chudobnému lazú.

Čern̄ hrudy slovenskej je posvätená Tebou,
majúc Ťa v sladkom objatí si hrdo vydychuje
- Kráľ slovenských srdc v jej srdci sladko sníva.
Bohatier legendárny - vetriek pofukuje.

Slovák, 23.8.1938, č. 190, str. 8.

- o -

"Bolí žaláre, boli prenasledovania, ale veril som vo víťazstvo pravdy. Teraz, keď som videl Tvoju silu, národe, videl som, ako Simeon príchod Tvojej spásy. V tom ohromnom zástupe videl som bližiu sa Tvoje vykúpenie. Áno, Tvoje spasenie sa blíži a keď ja oídem, národe, ži šťastne vo viere otcov a verný sebe!"

Andrej Hlinka po manifestácii v Bratislave. Slovenská Pravda, 12.6.1938.

Z článku senátora dr. Karola Mederlyho vyberáme

H L I N K A , A T L A Č

... Tlač bola vždy najúčinnnejšou zbraňou Andreja Hlinku. K nej priľnul s najväčšou láskou, o ňu sa staral s tou najväčšou starostlivosťou od prvého okamihu svojho verejného účinkovania. Už ako mladý kaplán obdivuhodnou horlivosťou rozširoval medzi pospolitým slovenským ľudom slovenské spisy, knihy, noviny. Keď sa trochu usadil na Sliachi, vydával brožúry, písal články, redigoval noviny, predával a širil ich. A novinám dával nielen náplň, nielen článkami ich zaplnal, obsahom, ale staral sa aj o ich hmotnú postać. Neraz bol v jednej osobe redaktorom, kolportérom a vydavateľom. Takýto zostal až do smrti. Nik nenapísal toľko článkov, ako Hlinka. Za svitania, keď iní ešte chutne snívali, o štvrtej ráno, Hlinka už pracoval, písal články. Ranné lúče už vítali hotové úvodníky, na nich sa zrkadlila krása ranej rosy, boli bystré, krásne, malebné; preto ich náš ľud tak dychtivo čakal a s radosťou čítal.....

Čeže bol slovenský život koncom minulého storočia, keď začal Andrej Hlinka verejne vystupovať? Sladkastá nálada uzavretej spoločnosti, ktorá si rodolubstvo len pri sviatočných oslavách ako ozdobu dávala do gombíčkovej dierky. Slovenský ľud, slovenské masy boli stranou, akoby ani neboli patrili do slovenskej pospolitosti. Veď slovenská katolícka väčšina bola akoby umele z nej vytváraná. Musel prísť Andrej Hlinka, ktorý ohnom svojho národ nadovšetko milujúceho srdca zapálil slovenské srdcia, zatriasol driemajúcim povedomím a široké masy slovenského ľudu, umele do postrania zatlačené, zapál do živého organizmu slovenského národa, nalial mu do skrehlých útrob živej miazgy, osviežujúcej, životodarnej krvi národného povedomia. Národovectvo, rodolubstvo stalo sa živým prúdom, všeobecným najetkom celého slovenského národa a prestalo byť výsadnou ozdobou exkluzívnej spoločnosti.

Čím, akým nástrojom rozširoval oheň svojej duše, lásku svojho srdca Andrej Hlinka? Fakľou jeho lásky, ktorou zažihal plamene rodolubstva, boli jeho reči, kázne a nadovšetko jeho články, do ktorých vlieval celú vrúcnosť svojej duše, všetku lásku svojho srdca.

Hlavne tlač mu bola blízkou, veď mu bola ona britkou zbraňou vo veľkom boji za práva a záujmy národa. Naša tlač mu bola vecou jeho srdca, jeho starostlivosťou. Tí, ktorí sme s ním spolupracovali na vybudovaní našej slovenskej katolíckej tlače, videli sme najlepšie, akou oddanosťou a láskou vinul sa k nej. Nebolo u neho veci dôležitejšej, okrem knazského povolania, ako otázka novín a tlačiarne. Mohli sme prísť k nemu kedykoľvek, nohol byť čímkoľvek zamestnaný, všetko nechal a venoval sa našej veci....

Ani v najťažšej chvíli na smrteľnej posteli nezabudol na vec svojho srdca: na svoju tlač... Ležal v dlhej agonii.. Keď otvoril oči, hoci podľa úsudku lekára musel mať ohromné bolesti, a milo sa usmial... Zlomené oči zažiarili, vyšľahol z nich starý plameň na okamih. Tichúčko povedal: "Karol, Karol, nedajte zahynúť nášru dielu, nech slúži národu a katolicizmu, egoizmu nesmie slúžiť, držte a spravujte ho!" Sľub, daný umierajúcemu Voďcovi, ktorý ho potvrdil už chladnou rukou, má moc prísahy, mravného záväzku, viažuci jeho verných v ich svedomí pred Bohom. Tohto záväzku, odkazu Hlinkovho sa teda budeme držať!

Odkaz umierajúceho Vođcu národa splnený

JEDEN BOH, JEDEN NÁROD, JEDNA STRANA.

=====

Rad stné ovocie dlhého utrpenia a veľkej bolesti - Národ sa zjednotil v jednej Hlinkovej slovenskej ľudovej strane - Historický akt.

Dňa 8. novembra 1938 večer o 19. hodine skončili sa porady plnoprávných zástupcov strany Hlinkovej slovenskej ľudovej ako i republikánskej strany... a ostatnými významnejšími stranami. Po 19. hodine vo vládnej budove podpísali zástupcovia jednotlivých strán ohlas, ktorým oznamujú národu slovenskému zjednotenie národa v jednej strane a to v Hlinkovej slovenskej ľudovej strane, ako v strane Slovenskej národnej jednoty. Hneď po ukončení porád odišiel Šano Mach do do slovenského rozhlasu a v stručnej reči pripravil Slovákov na túto radostnú novinu. O 19,45 hod. hudba zahrala "Kto za pravdu horí", potom šéf propagandy Mach mal prejav... a po ňom poslanec Karol Sidor....

Prejav predsedu vlády dr. J. Tisu

Drahý národ slovenský!

Boj o politické práva slovenského národa, vedený cez tisícročie, po tieto dni vyvrcholil. Slovenský národ dožil sa nielen politického osamostatnenia, lež čo je ešte významnejšie pre život národa, dožil sa zjednotenia všetkých jeho straníckych zložiek, v ktorých doteraz rozdrobený národ ukrutne bojoval sám proti sebe a tak sám seba ničil na radosť cudzích. Všetky neúspechy doterajšieho boja národ slovenský môže pripísať tejto rozdrobenosti. Za svoje prirodzené práva musel národ preto tak dlho a tak urputne bojovať, lebo nebol zjednotený. Slovenský národ sa rútil do záhuby, ktorú si sám pripravoval. S krvácajúcim srdcom sme viedli boj slovenského národa skoro už bez nádeje, že zachránime národ, lebo sme videli, ako vedela stranícka nenávisť postaviť Slováka proti Slovákov. Musel prísť živelný odraz štátopolitického umiestnenia Slovákov, aby vzájomným bojom rozvášnených Slovákov na ich záhubnej ceste zastavil a k zamysleniu sa nad ich postupom pobádal. Tento otras priniesol síce i smutný dozvuk odrezania viac stotisícovej straty zo slovenského národného celku, ale priniesol i zjednotenie národnej pospolitosti slovenskej v jednotný politický útvar, čo je vec historického významu pre národ slovenský. Bez tejto jednoty národ slovenský i bez okyptenia bol by iste zahynul. Zjednotený národ slovenský ale i pri všetkých stratách, ktoré ho zastihli, krvácajúce rany čoskoro zacelí a stratu ľahko nahradí. Do pochmúrnych zvestí o obsadzovaní slovenských krajov cudzím vojskom ako radostná betlehemska žiara zasvieti slovenskej verejnosti radostná správa, ktorú jej zvestujú, že národ slovenský vypudil zo svojho kruhu bratovražedný boj, rozrúcal múry strán, ktoré ho doteraz rozdeľovali a zjednotil sa v jednej jedinej strane ako svojej politickej reprezentantke. Stalo sa tak už v Žiline dňa 6. októbra 1938, skončil sa tento zjednocovací proces dnes 8. novembra v Bratislave, keď sa po doterajšom zjednotení menších strán rozhodla agrárna strana, že sa vlieva do Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Tento historický fakt, tak významný pre ďalší život slovenského národa, zachycuje a zvečňuje tento manifest, prijatý na dnešnej schôdzke zástupcov politických strán, ktorý znie takto :

O h l a s k s l o v e n s k e j v e r e j n o s t i

Žilinský manifest, vyneseny dňa 6. októbra 1938, stal sa základom slovenského národného zjednotenia. V duchu tohto manifestu zišli sa dňa 8. novembra v Bratislave právoplatní zástupcovia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, slovenskej republikánskej strany zemeľského a maloroľníckeho ľudu a ostatných významnejších politických skupín a slávnostne sa zjednotili v spoločnej strane pod názvom: Hlinkova slovenská ľudová strana /Strana slovenskej národnej jednoty/. Týmto faktom prestáva bratovražedný boj medzi Slovámi a odo dneška je tu len jedna strana a zjednotený slovenský národ. Týmto sa splnili odveké túžby slovenského národa. Slovenský národ zjednotil sa v duchu Bernolákovom a Štúrovom, v duchu Mojzesa a Kuzmányho, v duchu Hlinkovom a Rázusovom. Triedne rozdiely prestali a je tu len národ, jednotný slovenský národ. Slováci týmto zjednotením nastupujú jedine správnu cestu pre zaistenie lepšej budúcnosti slovenského národa a slobody Slovenskej krajiny.

Odo dneška musí byť záujem jednotného slovenského národa najvyšším zákonom pre všetkých Slovákov. Kto sa proti jednotnej vôli slovenského národa postaví alebo previní, stane sa nepriateľom a zradcom slovenského národa a s tým národ zučtuje nemilosrdne.

V tejto slávnostnej historickej chvíli vyzývame všetkých Slovákov a všetky Slovenky, aby túto jednotu slovenského národa radostne prijali a aby sa aj vo svojich srdciach ako Slováci zjednocovali. V slovenskej národnej jednote je naša sila, naša záchrana a naša budúcnosť, a v tejto jednote je i záchrana našich bratov, Slovákov zahraničných.

Slováci! Slovenky! V duchu Hlinkovho odkazu sme sa zjednotili a takto zjednotení stali sme sa nerozborným a jednotným národom. Touto skutočnosťou Hlinkova slovenská ľudová strana, ako strana Slovenskej národnej jednoty, stáva sa skutočnou a jedinou reprezentantkou vôle slovenského národa. Zabudnime na všetko, čo nás delilo v minulosti, spojme sa všetci v duchu Slovenskej národnej jednoty a pracujme všetci svorne za krajšiu budúcnosť Slovenska a slovenského národa. Prácou a jednotou zachováme si to, čo už máme a húževnatou prácou a svornosťou vydobyjeme si to, čo pre budúcnosť slovenského národa ešte potrebujeme. Preto, Slováci a Slovenky, dajme sa všetci do práce za slobodu a za lepšiu budúcnosť slovenského národa. Zjednotení zvíťazíme, rozdrobení padneme.

Podpisy.

Z úvodníka v: Slovenská Pravda, roč. III., č. 182, 10. novembra 1938. Zakladateľ a vodca zosnulý Andrej Hlinka.

- o -

- " My môžeme pominúť a odísť, ale i d e a , ktorej sme boli oddanými služobníkmi, tá ostáva a vždy si nájde svojich horlivých vyznávačov. I d e a s l o v e n s k é h o n á r o d a , j e h o p o l i t i c k é h o a k u l t ú r n e h o p o s l a n i a v s t r e d n e j E u r ó p e n e m ô Ź e z a h y n ú t , l e b o j e t o n a j k r a j š í p r e j a v s l o v e n s k é j d u š e , s t v o r e n e j s a n ý m B o h o m . "

/Andrej Hlinka/ Slováci, 1. januára 1937.

- " My máme minulosť, boli sme medzi národmi pred 1100 rokmi. Boli sme národom s v o j r á z n y m , s a m o s t a t n ý m a s v o j s k ý m . Takito ideme i po 1100 rokoch do Nitry zložiť hold našej úcty našim slovenským kresťanským prečkom" /A.Hlinka/ Pred Pribinovými oslavami, "Slovák", Veľká noc 1933.

I S K R Y

S l o v á   A n d r e j a   H L I N K U .

=====
Drahá slovenská mládež,
v tejto knižočke sú zachytené žeravé iskry tvojho zvečnelého Vodcu.
Je ich iba niekoľko, ale sú jedny z najohnivejších. Neskôr zachy-
tíme i ďalšie.

Slová zvečnelého Vodcu slovenského národa Andreja Hlinku boli
vždy iskrami, čo vznecovali ohromný plameň rodolásky v srdciach
Slovákov, ale aj čo bezohľadne pálili a ničili všetko skazonosné
a nepriateľské slovenskej veci.

V týchto iskrách spoznáš, mladí naša, veľkú Hlinkovu vieru v
Boha, nesmiernu lásku k ľudu, k mládeži, k slovenskému národu,
krajnú obetavosť v práci, neohrozenosť v boji, nezlomnú vieru v
slobodu národa. Spoznáš aj biče na krivdu, spoznáš aj Hlinkov súd
nad pligami národa: nad židovstvom, liberalizmom a bolševizmom.
Spoznáš Hlinku nielen ako zanieteného rodolúba, ale aj ako moder-
ného vodcu a tvorcu dnešného nového Slovenska.

Drahá mládež! Vezmi si túto knižku s úctou do ruky. Otvor srdce!
A počúvaj slová za teba a tete.

Nič nekomentujeme a nič nedoplňujeme.

Počúvaj priamo slová zvečnelého Vodcu národa.

Z ú t l a k u   a   z   b o j a .

- "My známe svoje povinnosti - a tie sa od liberálov učiť nebudeme.
Nás od vodcovstva ľudu žiadne kancelaparágrafy neodstrašia. Na vol'-
by budeme všetkými možnými prostriedkami vplývať, p r o t i
s k a z o n o s n é m u   l i b e r a l i z m u   n e   p r e s t a -
n é m e   b o j o v a ť . Budeme ľud vzdelávať, na nohy ho stavať
a ak doteraz sme mu privolávali, aby sa nebál, tak urobíme to bu-
dúčne desaťnásobne. Doba našej mlčanlivosti minula. M y   s m e
s l o b o d n í , n e o d v í s l í   ľ u d i a   a   s l o b o d n ý m
a n e o d v í s l ý m   c h c e m e   m a ť   i   ľ u d !"

"Ľudové noviny", 19.5.1890

- "Sme nevoľní, a to v dome otcovskom. Práva naše sú deptané. Viera
otcov našich nenávidená. Zvyky a obyčaje naše nivočené. Ľud, poli-
ticky sa budiaci, katovaný a prenasledovaný. Výtečníci naši na
pranier stavani. V dedičstve našom rozkazujú iní. Robotujeme, ale
ovacie iný požíva. Nám brká vytrhávajú, alebo odstrihávajú a cud-
zí sa krášli nimi."

O pomeroch v Uhorsku. "Katolícke noviny", 1897.

- "Sloboda a blaho môjho ľudu, z ktorého pochádzam - a pyšný som,
že z neho pochádzam - bude mi celým mojim životom sprievodnou
hviezdou. Ona ma povedie i v tých najťažších časoch života, aby
som pracoval na jeho telesnom i duševnom povznesení, ona mi dá sily
a nadšenia borit' sa za časné i večné poklady jeho duše: za kres-
tanskú osvetu a drahú našu materinskú reč..."

"Ľudové noviny", 5.2.1898.

- "Už je po voľbách. Po okresoch je ticho. Kortešačky, podplácania už prestali... Tí, ktorí hodili medzi moje srdce a medzi mnohých vás čiernu nenávisť náboženských rozdielov, tí urobili zle, a vy ešte horšie, že ste ich poslúchli. Ja nie, vy budete platiť za to, že ste ma zapredali. Volal a kričal som na vás hlasom srdečným, že budú obchádzať okolo vás, sľubovať mosty, úrady a všetko, čo chcete, ale vám nič nesplnia. No, už sa stalo! V láske tej veľkej, ktorá objíma i vytrvalého i zapredaného, volám k vám: Pokoj vám všetkým! Božie požehnanie spočívaj na vašich domoch a rodinách! Milujme sa vospolok! Láska premáha svet. Nesvornosť, bočenie, nedôvera, zášť, divý zhon za sebeckými cieľmi, všetky krehkosti a hriechy ľudskej duše, zmiznite zo srdca vašich! Priviečli vás oni na pokraj hrobu! N e r e ž m e s a m i k u s ž i v é h o m ä s a z t e l a s v o j h o !"

"Ľudové noviny", 8.2.1898 /?/

- "Aké to bolo povznášajúce divadlo, keď roku 1898 v Ružomberku 30 Sliacňanov bolo na divadelnom predstavení. Ten ľud sa oboznámi s našou inteligenciou nielen pri exekúcií alebo v advokátskej kancelárii, ale aj na zábavách. Dokážeme mu, že nielen pri voľbách poznáme, že ho nielen vtedy vyhľadávame, keď ho my potrebujeme. Prečo by sa na mikulášske, martinské alebo iné predstavenia nemohlo ísť pre ľud 50 vstupeniiek zdarma? K ľ u d u teda, priatelia, aj v zá-bavách!"

"Ľudové noviny" r. 1898.

- "Zvolajme si ľudové zhromaždenia, zídme sa čím viacerí a h o - v o r m e , len pre Boha živého nemlčme, lebo to páchne hrobom!"

"Ľudové noviny", 16.7.1899.

- "Keď posledný klinec ste mi bili do rakvy, vtedy som ho vytrhol a povstal som na ochranu zaznaného a opovrženého ľudu! Dnes som zas tu! Pred týmto ľudom skladám pero a trasúcim srdcom volám: s ľ á v a t i , ľ u d e ! Ty sa vieš oduševniť, ba aj obrániť, keď príde hodina bojov".

"Ľudové noviny", r. 1903.

- "Život je b o j a my tento boj hrdinsky prevádzať musíme. Boj proti krivde, boj proti liberálnym bandám, boj až do krvi a úmoru".

"Ľudové noviny", 20.6.1906

- "Mňa vy nepremeníte! Mňa vy nepotrestáte! Mňa vy nezlomíte! S l o v á k o m s o m s a n a r o d i l , S l o v á k o m s o m a S l o v á k o m b u d e m ! A keď vyjdem zo žalára, zas len budem pokračovať tam, kde som prestal. Do posledného svojho dychu budem bojovať za sväté práva slovenského ľudu, za božské práva slovenského národa!"

Hlinkova obhajoba na lavici obžalovaných, 20.9.1906.

- "Či môže mať niekto väčšie ambície, ako získať si dôveru ľudu natoľko ako ja, že sa ten môj černo-vský ľud dal väzniť, prenasledovať a strieľať za moje ideály? Ale veď vlastne neboli to moje ideály, boli to nevypovedané t ú ž b y a idey môjho ľ u d u a celého n á r o d a".

"Slovák", 1.2.1907.

- "Starcovia, bedlite nad dedičstvom otcov svojich, bráňte čistotu v i e r y . Plňte povinnosti svoje náboženské, bo vedzte, že bez viery nemožno sa ľúbiť Bohu. Bráňte rodné práva, nezadajte stupky práv vašich bez boja. Ste Slováci, pravé občania vlasti, vy-dediť sa nedajte, trebárs vás stokrát do vlastizradcov nadajú. Raďi by vás pochovať, nedajte sa... Ja vám hovorím: bárs ste ťažko ranení v srdciach i právach, neľahnite si a ani nechcete umrieť! Národ slovenský stvorený je k ž i v o t u , nie k predčasnej smrti!"

"Ľudové noviny", 15.11.1907.

- "My sa bezpodmienečne pridržiavame našej špeciálnej s l o v e n s k e j kultúry. Od nej sa za žiadnu cenu odvrátiť nedáme".

Pred súdom v Bratislave 4.5.1908.

- "Národnostná otázka je otázkou v š e s v e t o v o u . Ona je pohybom, ktorý korení v sociálnych, prirodzených a psychologických príčinách. Túto otázku chciet rozlúštiť žalárnami a väzneniami je najväčším nezmyslom. Ako nebolo možno ohnom a krvou vyhasiť k r e s t a n s t v o , tak nebude možno rozlúštiť týmito prostriedkami n á r o d n o s t n ú o t á z k u " ,

Pred súdom v Bratislave 4.5.1908.

- "Nebojte sa ničoho a nikoho. Bite nepriateľov národa a bojujte ako levii!"

Redaktorom "Slováka" v novembri 1921.

- "My sme a navzdor všetkým snahám chceme ostať S l o v á k m i so svojím Slovenskom, svojou kultúrou, svojím snemen, svojimi školami, svojou administratívou. My cítime zodpovednosť pred históriou a budúcimi generáciami. My môžeme umrieť, zahnúť, ale poctive, ako Slováci a strážcovia slovenských tradícií".

"Slovák", 6.12.1921.

- "My máme s v o j e slovenské ideály a tých sa budeme pridržiavať. My ostaneme v e r n í slovenským tradíciám!"

Z reči v sneme v marci 1925.

- "Jedno je isté, že nás nedráždia autá, báršuňové stolce, ministerské kreslá, osobné výhody a bohatstvá. Nás vedie jedine blaho ľudu".

Slovák, 3.1.1927.

- "My milujeme Slovensko, slovenská zem je n a š o u otčinou, slovenský národ je naším národom. A preto s istou mierou sebavedomia a hrdosti môžeme povedať, že sme h o t o v í z a n á r o d ž e r t v o v a ť v š e t k o !".

"Slovák", 9.1.1927.

- "My už do katakômb nepôjdeme. Zo svätyně národa vyštváť sa nedáme, ale v práci dôsledne a otvorene pôjdeme v p r e d".

"Slovák", 5.8.1930.

- "My sme boli večne celým národom so svojou malou, ale krásnou literatúrou, so svojím Hollým, Bernolákom, Radlinským, Moyzesom, Hviezdoslavom. Ani dnes sme sa nezmenili, a nezmeníme sa nikdy. Ako nás maďarské žaláre, trestnice a prehánania nezbavili nášho rýdneho slovenského povedomia, tak ani dnes nás neodvedú od tejto našej crahocennosti a klenoty - o d s l o v e n s k é h o n á r o d a ."

"Slovák-týždenník", Veľká noc 1933.

- "A jednako my sme vedeli ostať tým, čím nás Pán Boh stvoril. Ostali sme Slovákmi, ponechaní na samých seba..."

Malý národ, ubíjaný národ, nemal mocných priateľov tohto sveta. My sme museli tvoriť sami zo seba, aby sme vedeli obstáť v povíchríci časov, i v kultúre, i v politike."

"Slovák", 1.2.1937.

- "Keby sme vás, d r a h í b r a t i a a m e r i c k í, nemali, koho by sme mali? Nevieť, či bez vás boli by sme ešte tu. Borili ste sa za nás a vaša borba pomohla našej. Ale ešte stále sa musíme boriť, lebo právo a moc, ktorá tu patrí národu slovenskému, nie je v jeho rukách! Na celej čiare klamstvo, teror a my len robíť a otročiť. Stále nás špinia, bijú - ale my predsa neklesáme. Ba práve teraz dvíhame slovo, zbraň za práva naše. My neklesáme ani pod ťarchou ťažkých dní. Keď bude treba, budeme sa biť. Máme jasný cieľ. S m e d n e s v š e t c i v e r n í S l o v á c i

jednotní. Jeden cieľ, jeden vodca, jedna vôľa národná nás vedie, i musíme zvíťaziť! Kde má dnes český národ takú jednotiacu myšlienku, kde má vodcu? My však vieme, čo chceme a nedáme sa ani silnejšiemu. Ak mňa Pán Boh povolá, na moje miesto stane si druhý, a keď všetci budú ako jeden, aj víťazstvo príde. Mňa síly opúšťajú, akoby som cítil príchod konca. Ale kým som tu, pracujem a bojujem. Vydržím v boji do konca s vami, drahí americkí bratia! Vy ste nás neopustili a nezradili. Ste s nami v jednom fronte i v týchto najkritickejších časoch. Ďakujem vám v mene národa. A v mene svojom dávam vám srdce".

Rozlúčka s americkými Slovákami. "Slovák", 9.8.1938.

- "Odkazujem vám toto vo chvíľach, keď i ja sám borím sa s bolesťami a čakám Božieho posla. Čakám ho spokojne, lebo verím, že na čele môjho národa dobrý boj som bojoval. Ak mne všemohúci Boh ne-
dožičí dožiť sa víťazstva, dobojujte tento boj vy, americkí bratia, spolu s vašimi-mojimi bratmi podtatranskými. Boh žehnaj váš boj!"

Z posolstva americkým Slovákom. "Slovák", 28.8.1938.

O slovenskej pravde a slobode

- "Sme hrdí, že mohli sme za pravdu svojho slovenského ľudu trpieť."

"Ľudové noviny", december 1904 /?/

- "Ja nebojím sa vašich pút, bo ja viem, že sloboda sa v putách rodí a že lúče zlatej slobody padnú na najúrodnejšiu pôdu vo vašich kasamatách a v nich upiacich, stonajúcich a krvácajúcich našich srdciach. Pôjdeme do nich, sme už na ne navykli. Sme mučeníci."

"Ľudové noviny", č. 45, 1907.

- "Naša bitá, žalárovaná, prenasledovaná pravda zvíťazí, zvíťazí musíme!"

"Ľudové noviny", 14.6.1907.

- "My pri tom všetkom neklesáme. Veľké výsledky požadujú veľkých obetí. Sloboda naša nie je ďaleká. Ľud pod Tatrami chce žiť, hodný svojho slovenského mena."

"Venkov", 3.11.1907.

- "Som už v Segedíne a nastupujem väzbu. Nastupujem ju s najkrajšími nádejami, pravda, nie pre svoju osobu, ale pre môj národ. Ešte pravda nadarmo nikdy netrpela, nebude trpieť nadarmo ani pravda naša slovenská!"

Z väzenia. "Hlas", C. /?/ 12.1907.

- "Silný je Boh a neopustí nás. Za ľud slovenský som hotový i život obetovať". Pred nastúpením do väzenia, december 1907.

- "My chceme žiť život svojský, život národný, život úplne slobodný..."

Z reči v sneme, november 1920.

- "Prežíval som mnoho krás a ťažkých chvíľ... zapreli ma, trpel som, väznili ma, nepoddal som sa. Pluli na mňa, kamenovali ma, strieľali po nás, mužsky som všetko znášal."

"Slovák", 19.1.1927.

- "My sme hrdí na našu kultúru kresťanskú a slovenskú."

"Slovák", 8.4.1927.

- "Meslom našim bolo a je: " S l o v e n s k o S l o v á k o m !"
"Slovák", 11.1.1928.

- "My vidíme vo veciach náboženstva a národa pravdu, sme nielen jej vyznavačmi a priateľmi, ale aj b o j o v n í k n i , ktorí vedia, že pravda zvíťazí len vtedy, keď za ňu odhodlane, neúprosne a vytrvanlivo bojujeme.

Tak budeme za poznanú s l o v e n s k ú p r a v d u bojovať aj my. A dočkáme sa slovenskej Veľkej noci, radostného Vzkriesenia a oslávenia".

"Slovák", Veľká noc 1936.

- "Život zvíťazí nad smrťou, láska zdolá nenávisť, slovenský národ zvíťazí nad úkladmi nepriateľov. Pred nami katakomby a milióny mučeníkov, zástupy vyznavačov. My sa práce a boja nebojíme, lebo sme pevne presvedčení, že naša slovenská pravda b u d e raz oslávená".

"Slovák", Veľká noc 1936.

- "Lež k r e s ť a n s t v o nestárne. Ono je nie módnym tovarom, ale večne trvajúcou, osviežujúcou a obnovenou náukou. Je večne svietiacim majákom v búrlivých vlnách života".

"Slovák", Veľká noc 1937.

- "Kresťanstvo ostane večne mladé. Jedine v k r e s ť a n s t v e je p r a v d a , p r á v o a z á k o n ."

"Slovák", Veľká noc 1937.

- "Ešte stále mi hučí v ušiach triumfálne uvítanie. Na to nikdy nezabudnem. Také nadšenie, taký oheň Bratislava ešte nezažila. V tom ohni je s i l a , ktorá musí preraziť a odstrániť všetky prekážky. Šila našej pravdy o d v a l í kameň a zdvihne n á - r o d . Keď som videl tie ohromné tisíce našej mládeže akademickej, sedliackej i robotníckej tiahnuť ulicami Bratislavy, vedel som, čo to znamená. Je to v y v r c h o l e n i e nášho b o j a , ktorý vedieme v znamení z a B o h a a n á r o d . V í ť a z - n é v y v r c h o l e n i e ! To, čo sme videli a čo práve vidíme, je dôkazom, že kameň je už odvalený a že S l o v e n s k o v s t á v a ! Slováci nedali sa pochovať ani v tých najťažších časoch. Aj keď boli zdanlivo v hrobe, ožili a žijú.

Po manifestácii v Bratislave, "Slovenská pravda", 5.6.1938.

- "Prišli ste v hodine dvanástej, vo chvíli, keď zazvonil zvon, ktorý prorokuje v e ľ k é z m e n y m e d z i n á r o d m i . Prišli ste vo chvíľach, keď Európa je ako sopka. V takýchto chvíľach udrží sa len spravodlivý, v takýchto chvíľach vyhrá len ten, kto má č i s t í s v e d o m i e a p r a v d u , už nech sa stane čokolívek.

M y m á m e p r a v d u a n a š e s v e d o m i e j e č i s t é !

Preto spokojne čakáme rozvoj udalostí. C u d z i e n e c h c e - m e a s v o j e s i n e d á m e . Čo nám patrí, to si vydobyjeme a pôjdeme s tým, kto nám umožní, aby s p r a v o d l i v o s ť a p r a v d a bola tunajším zákonom a aby slovenský národ mal tu zabezpečený slobodný vývoj".

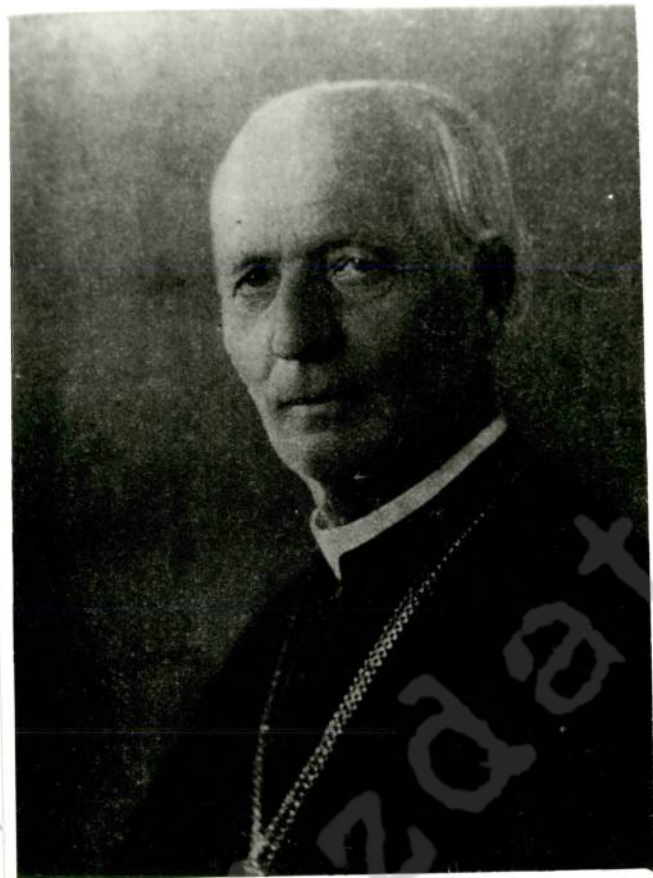
Na rozlúčku dr. Hletkovi. "Slovák", 7.8.1938.

- "S radosťou otvárame n o v é s v e t y , v ktorých majú Slováci zaujať im patriace miesto medzi s l o b o d n ý m i n á r o d - m i celého sveta. My stojíme na stráži s ohnivým palošom a každého, kto sa nášho národného pokladu dotýka, zrazíme".

"Slovák", 11.8.1938.

- "Hej, noc je ešte pre roduverného Slováka. Ale, a ľ budeš, Slovač, verná, nepoddajná, bude svitať. Svitne ti krásny deň slobody slovenskej".

"Zápisky z Mírova", str. 26.

Samizdat.sk

O s a m o b y t n o s t i s l o v e n s k é h o n á r o d a .

- "Nemožno sa mi nepokloniť pred veľkosťou a velebnosťou národa. Ale nemožní mi, aby som sa pri tejto príležitosti nepoďakoval každému jednotlivcovi, mládeži a stáreži, robotníkovi a úradníkovi, roľníkovi a remeselníkovi, laikovi a svojmu oltárnemu bratovi a všetkým, ktorí prispeli svojou vzácnou pomocou k n á š m u v í t ě a z s t v u . Pomáhali sme si my a pomohol nám Pán Boh. Národe slovenský, bratia drahí, ďakujem, že ste vytrvali so mnou, s národom, s Kristom. Len ostaníte naplnení sebadôverou i n a ě a l e j , do konečnej chvíle, kým si nedobyjeme s a m o s v o j h o S l o v e n s k a . Boh nás požehnej!"

Po víťazných voľbách. "Slovák", nov.1925

- "Hraníc Slovenska nemá právo nikto sa dotýkať bez vedomia Slovákov". Zo zhromaždenia na maďarsko-slovenskom pohraničí,

"Slovák", 21.10.1930.

- "My máme minulosť, boli sme medzi národmi pred 1100 rokmi. Boli sme národom s v o j r á z n y m , s a n o s t a t n ý m a s v o j s k ý m . Takíto ideme i po 1100 rokoch do Nitry zložiť hold našej úcty našim slovenským kresťanským predkom".

Pred Pribinovými oslavami. "Slovák", Veľká noc 1933.

- "My sme tu doma. Slovensko je naše. Na Slovensku my chceme byť páni. Slovenský národ prešiel tiež svojou Kalváriou. Dnes je opäť svojprávnym a chce byť pánom svojho osudu."

Pred Pribinovými oslavami. "Slovák", Veľká noc 1933.

- "My verejne vyznávame, že Slovensko je naše, je obývané starým a u t o c h t o n n ý m národom od dôb kniežata Pribinu a n i k preto nesmie siahnúť naň".

"Slovák", 11.8.1933 /?/.

- "Prišli sme sem osláviť tisícsté výročie veľkej udalosti. Pred tisícsto rokmi vztýčil tu slovenský vládár, knieža P r i b i n a , zástavu slovenského národa, zástavu kresťanskú a národnú. Ak svet, ak i bratia alebo vlastní synovia dosiaľ nechceli vedieť, čo sme, nech si teraz uvedomia, že sme tu t i s í c s t o r o k o v a p r i s a h á m e , že tu budeme ako verní synovia a slovenského národa neochvejne stáť na podklade p r i b i n o v s k o m ."

Pribinove oslavy v Nitre. "Slovenská pravda", 20.8.1933

- "My tu chceme byť doma a chceme, aby S l o v e n s k o p a t r í l o S l o v á k o m . Budeme bojovať za naše kresťanské a národné práva".

Pribinove oslavy v Nitre. "Slov.pravda", 20.8.1933.

- "Oheň boholásy a rodolásy je dnes vo vašich srdciach. Elkoce veľkým plameňom a svieti nám na cestu, ktorou ideme v znamení kríža po stopách slovenského kniežata Pribinu. My máme veliteľa Krista a národ slovenský je hrdý, že jeho kultúrna minulosť je najslávnejšia. Z tejto kultúry chceme ďalej žiť ako s a m o s t a t n ý a s u v e r é n n y n á r o d ."

Pribinove oslavy v Nitre. "Slov. pravda", 20.8.1933.

- "Chápem, že voľakto musí byť zodpovedný. Ak si slávna vláda myslí, že za veci som zodpovedný ja, neutekám pred zodpovednosťou. Ja sa žalárov nebojím. Videl som dvere žalárov zatvárať, ale videl som ich aj otvárať. Už som 69-ročný. Som na sklonku svojho života. Ale ak je potrebné, obetujem tých niekoľko rokov, ktoré ma delia od hrobu, vďačne za práva slovenského národa. Strávim ich v tennom žalári a budem hrdo zomierať, lebo viem, že keď slovenský národ vedel dokázať, že je pánom v N i t r e , čoskoro bude vedieť dokázať, že je pánom i svojho osudu a pánom celého Slovenska".

dtto.

- "Zo všetkých strán sme obklúčení nepriateľmi domácimi aj zahraničnými. Jedni nás chvália, druhí nás hania, jedni nám dovoľujú pohybovať sa na slnku slávy, iní nás ženu do katakomb alebo do víchric a lejakov každodenného boja. Podkladajú nám nekalé úmysly, vlastizradné a národu škodné intencie jedine preto, že nechceme opustiť národ."

"Slovák", Veľká noc 1936.

"Sme si vedomí, že my a naši spolupracovníci ideme po slávnych a trnistých cestách Štúra, Račlinského, Moyzesa, Mudrona a Vajanského a že my sme tí, ktorí vysoko držíme zástavu neuznávanej slovenskej samobytnosti a slovenskej politiky".

"Slovák", Veľká noc 1936.

- "My stojíme na základoch Štúrových, Hollého a Račlinského, hájime svojráznosť a suverenitu slovenského národa. Nám je naša vlasť drahá a vzácna, za ňu sme hotoví obetovať všetko: slobodu, zdravie, majetky, pohodlie i životy. Len jedno nikdy: náš slovenský národ a katolicizmus".

List Orlom. "Slovák", 17.4.1936.

- "My môžeme pominiť a odísť, ale idea, ktorej sme boli oddanými služobníkmi, tá ostáva a vždy si nájde svojich horlivých vyznávačov. Idea slovenského národa, jeho politického a kultúrneho poslania v strednej Európe nemôže zahynúť, lebo je to najkrajší prejav slovenskej duše, stvorenej samým Bohom".

"Slovák", 1.1.1937.

- "Pýtate sa ma, či my, Slováci, túžime po samostatnom štáte. Odpovedám vám otázkou: Či jesto na svete vôbec národ, ktorý by netúžil po samostatnosti?"

Zahraničným novinárom, 5.6.1938.

O Strane - jedinej reprezentantke slovenského národa.

- "Som synonym ľudu. Chcem Stranu, ktorá sa v jedno spojila s citmi nášho ľudu. Nedívam sa na ľud z okna farského príbytku, ale som s ním vždy a vo všetkých okolnostiach. Vždy za ľud pracujem, s ľudom sa teším a plačem. Leví podiel práce zan ešte prevezmem."

"Ľudové noviny", 1901.

- "My nenávidení, zatváraní, súdení, strieľaní "vlastizradcovia" a "naďaróni" stali sme sa jedinými ochrancami Slovenska. Náš "Slovák" a naša Strana vyrástli v jediného reprezentanta slovenského národa. Náš časopis tak vzrástol, že je najväčším, najobľúbenejším slovenským časopisom. Vyrástol z medzi malého provincionálneho mesta: musíme ísť do hluku, borby a života veľkomesta. Stali sme sa mužmi. Ideme do očí pozrieť všetkým čechoslovakom, nevercom a pokrčkárom. Ideme za nimi, ako za rozbitým nepriateľom a poženieme ho, dokiaľ ho na hlavu neporazíme a nezničíme. Kdekoľvek sa zídeme s ním, tam sa pustíme s ním do boja. Nezložíme pero, neprestaneme bojovať, dokiaľ si nevydobyjeme to, čo nám patrí".

"Slovák", 25.3.1922.

- "Slovenská ľudová straba si je vedomá svojej sily a číselnej veľkosti. Preto v povedomí tohto koná úplne neodvisle a seabedome. Toho, kto sa jej postaví v cestu, buďto so sebou zoberie ako kolektívnu a dušu národa, alebo ho odsotí nabok a prejde vedľa neho".

"Slovák", 3.1.1927.

- "Sme stranou národnou, ochrankyňcou a strážkyňcou najcennejších statkov národa. My sme sa zrodili z krvi mučeníkov v Černovej, v Námestove, Košiciach a Šebeši, preto kráčame po cestách týchto."
"Slovák", 3.1.1927.

- "Nie, drahý národe, dedičstvo svojich otcov my Slováci chceme zachovať a ho i zachováme! Zachová ho naša S l o v e n s k á l u d o v á s t r a n a, tak trpká a tak ťažko i dnes skúšaná. Vytrváme a zachováme všetko, lebo vieme, že ty, národ náš, ideš s nami! A keď pôjde prenasledovaná pravda s l o v e n s k á s n a m i, k t o b u d e p r o t i n á m ?"
"Slovák", 13.5.1927.

- "Ako veríme, že Kristus trpel a umrel, ale aj z mŕtvych vstal a na nebesá vstúpil, tak veríme, že víťazstvo slovenského národa je blízko a že ho len my a naša Strana vieme vy dobyť".
"Slovák", Veľká noc 1937.

- "Do zvodcov nám nadávajú nízkí zapredanci, trebárs pracujeme na obrode a očiste národa všetkými dovolenými prostriedkami. Oni spia, driemu a chrápu na vavrínoch nami vydobytých, my znášame súdy, žaláre, tresty cenzorov a všetky ostrky. Vedia dobre títo zakuklenici, že nebyť nás, už by nebolo slovenského národa.

My ideme s K r i s t o m a jeho pravdou na pred, voláme zúboženému národu "pax vobis - Pokoj vám". Ľ u d o v á s t r a - n a n á r o d n e o p u s t í a jeho práv sa nikdy ne - z r i e k n e ! Toto je naša s i l a a naše v í ť a z s t v o .
"Slovák", Veľká noc, 8.4.1928.

P r o t i n e p r i a t e ľ o m n á r o d a .

- "Teda združujeme ľud v jedno teleso, v spolok, ktorý ho potom v čase núdze obráni od zahynutia.

Treba nám poučať ľud, vzdelávať ho a povzbudzovať. Takto a len takto padnú hradby Jericha".
"Ľudové noviny", 1896.

- "Príde vám taká pijavica polonhá s batôžkom a hrbou detí do dediny. Ahľa, v jednom desaťročí je z nej "pán urodzený", v druhom ale z jej dietok pán doktor, pán fiškál alebo slúžny. V treťom desaťročí je už pánom okolia. Neminie štvrté desaťrocie, už je zenanom, baronom. A to prečo? - pýtam sa sám seba? Pre hriechy ľudu môjho. Ľud s každou vecou beží k nekresťanovi. On mu je bratom, otcom a všetkým. Tomu zjaví svoje tajnosti. Jeho podlizačným slovom slepo verí, ale ostrým výstrahám svojho farára sa vysmieva. U nekresťana robí zmluvy, u nekresťana predáva majetky, u nekresťana sa miera nepriatelia, u nekresťana si i žiaľ zalievajú, Ľud môj! Keby si poznal dnes, čo je tebe k spaseniu, v y h ý b a l by si sa kadejakým pažravcom. Ale prídu na teba dni, že obľahnú ťa nepriatelia tvoji. Ba už prišli. Rozpomen sa na minulé voľby. Kto ťa kopal? Kto ti do očí plul? Kto ťa social ako krivú dušu? Kto mučil, trápil a prenasledoval, keď si sa verne pridržiaval zástavy svojej? Kto knazov tvojich bahnom a nečistotou obkydával? Musíš uznať, že tí, ktorých v zaslepenosti svojej držiš za svojich priateľov."
O Židoch, "Katólické noviny", r. 1897.

- "Pozrite na túto holotu, na toto spustošenie, čo spôsobilo židovstvo počas svojho vladarenia na našich vidiekoch. Tu sú obce, kde sedliak nemá ani jednej brázdy zeme. Kde sa po deli? Užera im ich odobrala. Celý chotár je v rukách úžerníka, Žida, vyjmúc azda skalnatú kopanice a neúrodné fulvarty. Tieto mu nechal, aby aspoň meno po ňom ostalo.

Všetko má cudzinec, ktorý len pred desiatimi rokmi s pajesami a v kaftane prekročil chotár krajiny pri Chabovke alebo Jelešni. -

- Prišiel, v jednej ruke krpôčka, v druhej pútnicka palica a na pleci zajačia kožka- a dnes? Veľkomožňuje ho úradník, hlavný župan tak, ako úbohý sedliak.

"Ľudové noviny", 1898.

- "V Nemecku dodávajú spolčení roľníci vojsku, hostincom, nemocniciam mäso, múku, maslo, syr, zeleninu, stravu, ovocie, hydinu a nikdy nikto sa nežaloval, že by mal z toho škodu. Neopak: dvíhajú sa na majetku. Nemôžu to robiť i naši roľníci podobne? Či musí mať z toho osôh iba Žid?"

"Ľudové noviny", r. 1898.

- "Heslo " s v o j k s v o j n u " má byť dnes spojujúcou páskou. M o c ž i d o v s t v a m u s í m e z l o n i t'".

"Ľudové noviny", r. 1898.

- "Uverili, že oni dávajú každému, im ale nikto. Uverili mi, že vlastne oni šatia, posielajú do škôl mladé Židatá, že oni pečú koláče a husi v šábes. Im ale ostáva z koláča diera a z pečienky papier. Dokázal som im, že oni pijú "smrad" s vodou pomiešaný. Žid ale dobré víno. Oni šatia sa hrubou kabanicou, krčmárka hodvábnu šatou.- Nepochybovali v moje slovách. Hlučné "tak je" ozývalo sa dveranou".

Ľudu o židoch v "Národnom hlásniku".

- "Remeselník je "nevoľník liberalizmom podporovaného kapitálu a privilegovaných fabrik". A robotník? Kým trestanci v Ilave a Segedíne pracujú po desať hodín, za ten čas naši úbohí robotníci pracujú najmenej dvanásť hodín denne. A keď odsúdení na Antilských ostrovoch pracujú len po vidne a len 9 hodín, zatiaľ v zemi "pravdy, práva a zákona" pracujú dvanásťročné deti v podzemných diarach a pivniciach v tmách nočných 12-16 hodín! Toto všetko je výtvorom l i b e r a l i z m u, spojeného úzko s k a p i t a l i z m o m. Tento hodil fabrikantom na milosť a nemilosť vaše deti a ženy. Vy vlastnou rukou zavínujete, že vaše deti v 20. roku z fabrik vychádzajú ako zhrbení starci. Moloch kapitalizmu pohltí všetok čas robotníka, najviac ponechá mu niekoľko hodín v nedeľu, večer, aby ťažko zarobený groš krčmárovi, bratovi to kapitalizmu, za obeť hodil a na tele i duchu zmorený v pondelok ráno ďalej pokračoval v duchamornej práci".

"Ľudové noviny", 29.9.1900.

- "Budem pracovať vo dne i v noci do tých čias, kým z rudého Slovenska nebude Slovensko b i e l e, Slovensko s l o v e n s k é a k r e s t' a n s k é".

"Slovák", 28.4.1920.

- "Bieda je veľká, ľud nemá chleba, robotník stojí bez práce, slovenskí inteligenti sú vyhodení z úradov na smetisko. Zničili nám školy, doviedli do nich ducha, za ktorého sa nám prichodí hanbiť, vyhodili katechizmus, navštívenia kostolov, učenie sa katechizmu, prijímanie Svätej Sviatosti vyhlásili za neobligátne. Pri katechizme sťahovali triedy. Chceli doniesť do našich škôl ducha Marxovho a Engelsovho, do srdca šesťročných detí kládli komunistické bunky, vyvolávali umelé stávkky a hádzali práve ich podporujúcu robotnícku triedu do najväčšej biedy".

O poneroch v CSR. "Slovák", 19.1.1927.

- "Spravodlivosť chceme pre náš slovenský národ, pre náš ľud. Cestou do Nitry videli sme slovenskú biedu. Ale videli sme aj široké polia a bohaté majery tých, ktorí nepracujú... Páni dostali statky, ľud slovenský zbiera klásky odpadnuté a páni sa zabávajú..."

Príbinove oslavy v Nitre. "Slovenská pravda", 20.8.1933.

- "Nuž, pánom komunistom odrazujem, že Andrej Hlinka nikdy nebol odsúdený na pohodlie. Nepoznal som pohodlie ani v Ružomberku, ani v Segedíne a ani na Mírove. Mne vždycky bolo jedno, či unren bosý alebo s topánkami na nohách. To na úprimnosti a výsledku môjho boja nič nemení. I pri najväčšom terore estal som len tým, čím som bol: v e r n ý m o b r a n c o m s l o v e n s k é h o l u d u , o d d a n ý m s y n o m s l o v e n s k é h o n á r o d a a č i ŕ k v i k r a t o l i c k e j". "Slovák", 26.4.1936.

- "Pozerajte na zadné kolesá a budete si vedomí toho, že národ náš z ú č t u j e s k o m u n i z m o m a s ú č t u j e a j s t ý m i , k t o r í t e n t o k o m u n i z m u s u d r ž i a v a j ú a p o m o c o u n e h o p o d n e c u j ú s l o v e n s k é h o p r a c u j ú c e h o č l o v e k a p r o t i b r a t o v i z j e h o v l a s t n e j k r v i .

My budeme na s t r á ž i , národ náš n e v y d á m e b o l - š e v i k o m , a n i j e h o n á h o n č i m n a p o s p a s !"

"Slovák", 29.4.1936.

- "My sme vstúpili d o s l u ž b y s l o v e n s k é h u d u - c h a a n á r o d a , a c e l é d e s a t r o č i a u ť c h o d i m e c e s t o u t r ň i s t é h o ž i v o t a . M y b o j u j e m e p r o t i k a ť d e j k r i v d e , m y v y d o b ý j a m e s l o v e n s k é p r á v a . N á š m u r o z u m u , n á š m u s r d c u s a p r o t i v í , a b y n a d s l o v e n s k ý m n á r o d o m p a n o v a l t y r a n a l e b o - j e d n o , č i c u d z í a č i d o m á c i - d i k t á t o r . N á m j e i s l o v o d i k t á t o r c u d z i e a n e s t r o v i t e l n é . S l o v á k n i k d y n e b o l k a p i t a l i s t o m , f e u d a l i s t o m , z h r o n a ť d o v a t e l o m f i n a n č n e j s i l y . . . N á š r o z u m n e z n e s i e t y r a n i z m u s v e l k ý c h , a l e a n i m a l ý c h . M y s i n e ť e l á m e , a b y p a n o v a l i n a d n a m i b u r z o v í š p e k u l a n t i a r o z l i č n í b a r o n i . A l e t ý m m e n e j s i ť e l á m e , a b y p a n o v a l a n a d n a m i u l i c a . M y s a p a s t í , č i t v r d e j a l e b o f a j n o v e j , t e r o r i z o v a ť n e d á m e . M y s m e z a p r á v o l u d u a z a s p r a v o d l i v o s ť p r e k a ť d é h o ! I n t e l i g e n t i , p á n i k a p i t a l i s t i , a l e a j p o s p o l i t ý l u d m u s í s i b y ť v e d o m ý , ť e p r á v o n i e j e n i č í m i n š í m , a k o o v o c í m p o v i n n o s t i". "Slovák", 27.5.1937.

- "Na Slovensku nestrpíme boľševických rozvratníkov. Schvaľujeme, čo urobili tisíce našej mládeže ako úvod do týchto manifestácií. Nech svet vie, že sme slávnostne spálili sovietskú zástavu. My Slováci sme pri bleskoch tejto zástavy protestovali proti b o l - š e v i z m u , k t o r ý j e n a j v ä č š í m n e ť a s t í m E u r o p y a p r e k t o r ý t i e k l o t o l k o k r v i a t e č i e i t e r a z v Š p a n i e l s k u a i n d e .

Tým sme povedali, čo nechceme. N e c h c e m e b o l š e v i z m ú s , n e s t r p í m e r o z v r a t !"

"Slovenská pravda", 12.6.1938.

N á r o d u .

- "Som už v Segedíne. Odišiel som ticho a nebadane. Nelúčil som sa s Tebou, drahý rode môj! Stále mi bol odporúčany útek. Ja predsa neutekám - ba predsa utekal som, ale do väzenia a púť za pravdu Tvoju, národe môj!"

Z väzenia. "Hlas", 6.12.1907.

- "Čo som učinil, čo som napísal, urobil som to s najčistejším a najsvätejším úmyslom: c h c i e ť p o m ô c ť a p o v z n i e s ť m ô j s l o v e n s k ý n á r o d".

Pred súdom v Bratislave, 4.5.1908.

- "Nepodľahol som ja. Podľahli moji žalobníci, ktorí sú znetení ako list v pozdnej jeseni. Ja som tu. Pochoval som síce mnoho žiaľov a bôľov na brehu Tisy, len môj palác by vedel povedať, koľko vzdychov sa nieslo každodenne k našim horám a vrchom a na konci každého znelo: Otče! Zachovaj mi ich, aby boli j e d n o a s v o r n í ! O t č e ! D a j , a b y s o m z t ý c h , k t o r ý c h s i m i d a l , n e s t r a t i l ž i a d n e h o ."

"Ľudové noviny", február 1910.

- "Národ milujem a horím zaň."
Z prejavu v Ružomberku, 10.10.1919.
- "Pozdravujte mi môj slovenský národ! Zaň som pracoval za mladí, jemu som obetoval svoj mužský vek, jemu bude patriť i posledný tlkot môjho srdca".
Z listu z väzenia. "Slovák", 11.3.1920.
- "Boh ťa žehnaj, národe. Teba už nik v i a c v porobu a okovy nevtisne! Prestál si skúšku výborne, potrel si hydru na hlavu. Dnes korím sa pred veľkosťou a majestátnosťou národa!"
"Slovák", 21.9.1923.
- "D ō v e r u j , národe drahý! Svitnú lepšie časy, práva svoje si vyčobyješ. Krízu sme už prežili. Len ten národ zomiera, ktorý si to želá a ktorý chce zomrieť."
"Slovák", 1.1.1924.
- "Drahý národe, hľadám slová, city a výrazy, ktorými by som sa odobral od Teba. M i l u j e m Ť a a hotový som za Teba dať v š e t k o ." Pred odchodom do Ameriky. "Slovák", 23.5.1926.
- "Slovenský národe, korím sa Ti, som Tvoji! Sľubujem Ti vernosť a Ty mi sľúbiš za to poriadok. Poriadok, aký my chceme!"
Pribinove oslavy v Nitre. "Slovenská pravda", 20.8.1933.
- "Nás národ nikdy neopustil, ako ani my sme národ nikdy neopustili!"
"Slovák", 7.2.1937.
- "Drahý národe! Silly ma opúšťa jú. Možno toto je posledná moja reč k Tebe.
Ja Ťa pozdravujem a ďakujem Ti. Už či budem žiť, alebo hniť, milujem Ťa a v š e t k o p r e T e b a . . . !"
Na manifestácii v Bratislave, 5.6.1938.
- "Drahý národe! Pominuli dni, na ktoré nikdy nezabudnem. Tie tri dni národného ohňa zostanú mi v pamäti a budem na ne myslieť i v ostatných mojich hodinách. Videl som Ťa, národe, na výške. Videl som Tvoju silu, Tvoju veľkosť. Teba už nič nemôže premôcť. Videl som Tvoju vôľu a tá sa musí stať s k u t k o m ."
Po manifestácii v Bratislave, "Slovenská pravda", 12.6.1938.
- "B o l i ž a l á r e , boli prenasledovania, ale veril som vo víťazstvo pravdy. Teraz, keď som videl Tvoju silu, národe, videl som ako Simeon príchod Tvojej spásy. V tom ohromnom zástupe videl som Blížiť sa Tvoje vykúpenie. Áno, Tvoje spasenie sa blíži a keď ja odídem, národe, ži š ť a s t n e v o v i e r e o t c o v a v e r n ý s e b e !"
Po manifestácii v Bratislave, "Slovenská pravda", 12.6.1938.
- "Buďte jednotní a nepoddajní".
"Slovák", 21.8.1938.
- " I keď odídem, vždy s vami budem".
"Slovák", 21.8.1938.

M l á d e ž i .

- "Naša je minulosť, vaša je budúcnosť. My sme zbierali kamene, piesok, vy teraz stavajte a na pevne vystavanú svätynú položte k r í ž!"

mládeži, "Slovák", 5.2.1920.

- "Hrdí sme na našu m l á d e ž. Tisnem jej ruky a vyzývam ju, aby len pokračovala vo vydobýjaní práv slovenčiny na celej čiare. Bez mládeže my nikdy nevydobyjeme svojich práv. V í ť a z s t v o nejde bez boja a v boji sa rany dostávajú a dávajú. Vy, najmladší mučeníci, buďte pozdravení! Bojujte len ďalej a kuvičím hlasom sa zaviesť nedajte! Váš dar nezvedie a hrozby sa nebojte! Vy ste naša nádej, vo vás žijeme, vo vás dúfame. Takejto nezlomnej mládeži vďačne a sebavedome oddám dedičstvo otcov. S l á v a t i , n e z a p r e d a n á , n e z l o m n á s l o v e n s k á m l á d e ž!"

"Slovák", 26.10.1924.

- "Tu je doba, priberajte m l a d š l o v e n s k ú, nech sa uplatňuje vo spravovaní a vedení štátu".

"Slovák", 11.1.1920.

- "S l o v e n s k á m l á d e ž, d o p r e d u ! My vojska nemáme, ale máme m l á d e ž, a to bude naše v o j s k o. Nikomu nechceme odorávať, ale svoje si nedáme! Ukážeme i svetu, čo sme a čo chceme." Pribinove oslavy v Nitre. "Slovenská pravda", 20.8.1933.

- "Drahej mládeži. Nám patrí vážnosť, mier a práca. T e b e o h e ň, z á p a ľ a ú v a h a . Nestaraj sa o to, čo budeme jest', čím sa budeme odievat'. Neboj sa: vlast', národ, úrad, chlieb patrí Tebe. Toto ti nik nevezme. N e s p u s ť sa na suché pole m a t e r i a l i z m u. Ak áno, škoda nám bolo žiť, pracovať a trpieť. M l á d e ž b e z o h ň a i d e á l o v j e n i e n a š o u m l á d e ž o u ."

Z listu. Bratislava, 2.12.1935.

- "My sme boli hrdí na našu m l á d e ž. Ukázala, že ešte nezmalátnela a nepadla tak hlboko, že by pripustila boľševizovanie ducha a mozgu.

K tejto bojujúcej mládeži sa pridávame aj ry, starci. Cítine sa ako znovunarodení, nová krv prúdi v našich žilách. Nemáme už zubov, sme ako bezzúbí levi, ale zato nemými psami nikdy nebudeme! Stali sme si na čelo našej mládeže, aby nás nesúdila a nežalovala na nás pred Bohom, dejinami a národom".

mládeži. "Slovák", 23.5.1936.

- "Hej! Žijeme tu ako národ už tisíc rokov a nedali sme sa. Nedáme sa ani dnes. Ba práve dnes nie! veď tak nebojácne hlási sa do boja a do práce naša vyspelá vzdelaná m l á d e ž. S touto mládežou z v í ť a z í slovenský národ".

Po manifestácii v Bratislave. "Slovenská pravda", 5.6.1938.

- "A teraz pár slov tebe, d r a h á m l á d e ž! Keď ti ďakujem za mohutný prejav vôle po slobodnom živote a oddanosti k národu i za to krásne uvítanie, vyzývam ťa, aby si vytrvala až do konca. P a m ä t a j n a ť a ť k é č a s y o t c o v, p a m ä t a j n a o d k a z p r e d k o v, c h r á ň d e d i č s t v o a z v e ľ a d ů j h o ! Tvoja cesta nech je r o v n á, tvoje oči by s t r é, tvoje srdce s m e ľ é. Nedaj sa oklamať falošným prorokom, nedaj sa zastrážiť, ani ponýliť terorom alebo sladkými notúzni. Ty si pohýbala národom. Tvoje heslo: " N a S l o v e n s k u p o s l o v e n s k y" dostalo do ohňa celé Slovensko. Toto tvoje heslo musí sa stať s k u t k o m na školách, súdoch, pri vojsku a všade. " S l o v e n s k o S l o v á k o m" znamená tvoj chlieb. Je to náš program, za ktorý umierali a trpeli martýri,

je to program od Pribinu všetkých pokolení, program bernolákovský a štúrovský, odkaz Černovej a Kačkov, odkaz našich žalárov, odkaz našich mŕtvych mučeníkov..."

Mládeži po manifestácii v Bratislave. "Slovenská pravda",
5.6.1938.

Posledný odkaz mládeži a národu, uverejnený v Slováku dňa 14.8.1938:

" DRAHÁ MOJA SLOVENSKÁ MLÁDEŽ! AKO RÁD BY SOM BOL TERAZ S
TEBOU! ALE V DUCHU SOM V ŽILINE. VIDÍM TVOJ ZLET, TVOJ VZLET,
TVOJU PRÍPRAVU DO VÁŽNEJ PRÁCE A BOJA. JA DOKONČIEVAM MŮJ
BOJ TUZEMSKÝ, ALE ZOSTÁVAM S TEBOU, MLÁDEŽ MOJA A NÁRODE.
VYZÝVAM VÁS K JEDNOTE A NEPODLAJNOSTI, ŽEHNÁM TVOJU PRÁCU,
ŽEHNÁM TVOJMU BOJU. BOH TI POMÁHAJ, BOH ŤA OPATRUJ, BUĎ
S BOHOM, NÁRODE MŮJ ! "

Do tlače pripravila Margita Valková. Vydalo Hlavné veliteľstvo
Hlinkovej mládeže v Bratislave, Bratislava, 1943, str. 69.

Pramene: Uvedené noviny,
Karol Sidor: Andrej Hlinka.
A.Hlinka-K.Sidor: Zápisky z Mírova.

- o -